

ฝ่าดงกิเลส

พระอาจารย์สงบ มนฺสฺสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจ ธรรมะเกิดในที่สังคเนะ เกิดในที่สังค เราต้องหาที่สังค ที่
 วิเวกเพื่อทำความสงบของใจ ในที่สังคที่ว่าแห้วธรรมะมันจะเกิด กิเลสมันก็เกิดด้วย กิเลสมันเกิด
 มันทำให้เราไม่ยอมไปในที่สังค มันอยากให้เราไปที่ฟุ้งซ่าน ไอ้ที่ที่ว่ามันมีพรกรรมพวกของมัน
 มากมาย นั้นกิเลสชอบอย่างนั้น กิเลสทำให้มีคลุกเคล้า สิ่งที่ทำให้คลุกเคล้านั้นเป็นเรื่องของกิเลส
 ทั้งหมด สิ่งที่ทำให้แยกออกจากกัน ต้องแยกออกจากกันก่อน ธรรมะจะเกิด จะเกิดจากตรงนั้น

“ฝ่าดงกิเลส” เราจะฝ่าดงของกิเลสได้ เราไม่ใช่ฝ่าดงของกิเลสนะ เราไปตามกิเลสกัน เรา
 ไม่รู้สึกตัวเลย เราไปตามกิเลสกัน กิเลสชักนำไปขนาดไหนเราก็ไปตามกิเลส เพราะเราเกิดมากับ
 กิเลส กิเลสพาเราเกิดมา “กิเลส” ถ้าพูดถึงเรื่องของกิเลส...ถ้าพูดถึงธรรมะ ทำไมต้องพูดถึงเรื่อง
 กิเลสตลอดไป ทำไมไม่พูดถึงเรื่องธรรม เรื่องคุณงามความดี

ถ้าจะเจอคุณงามความดี ทำคุณงามความดี มันต้องรู้เห็นเหตุที่เป็นโทษก่อน สิ่งที่เป็นโทษ
 แล้วเราจะแก้ไขโทษ กิเลสมันอยู่กับเรา สิ่งของมันเป็นโทษก็จริงอยู่ แต่มันก็มีคุณประโยชน์
 ประโยชน์ทำให้คนเกิดดี ทำให้เราพยายามขวนขวายไปสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นก็มีความอยาก
 เหมือนกันคือกิเลสค้นหาความทะยานอยาก แต่ความทะยานอยากนั้นเรามันมีธรรมะเข้าไป
 ประคองให้มันเป็นไปในทางที่ดี มีธรรมะเข้ามาประคองสิ่งนี้ให้เป็นสิ่งที่ดี ถ้าไม่มีธรรมะเข้ามา
 ประคอง มันก็หมุนเวียนอยู่ในกิเลส

กิเลสเกิดขึ้นมา กุศล ฝ่าออกกุศลนะ กุศลนะ กุศลเป็นความดี ออกกุศลนะ ธรรมดา-ธรรมดา มันก็หมุนเวียนไปประสามันอย่างนั้น แต่ในเมื่อเราจะทำ เราจะชำระกิเลส เราจะชำระ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เราอยากจะหาความสุข หาความสุขโดยความเป็นจริง หาความสุขเกิดขึ้นจากความ เป็นจริงแล้วให้มันอยู่กับเรากงทนตลอดไป ไม่ใช่ความลุ่มๆ ดอนๆ อย่างที่มันทุกข์ยาก ขนาดนี้

นี่เราฝัน เราไม่ได้ฝันกิเลส เราตามไปกับกิเลส กิเลสพาให้เราตามไป เราถึงเกิดมาในโลก แล้วเราถึงเวียนตายเวียนเกิดในโลกเขา แล้วก็หมุนเวียนไปในโลกเขาโดยธรรมชาติของมัน เป็น อย่างนั้น ถ้าจะฝ่าดงกิเลส มันต้องฝ่าดงตัวเอง ต้องฟันฝ่าเข้าไป เราจะฝ่าแดนที่เป็นที่ทุกข์ยาก เรา ต้องฝ่าฝัน เราต้องพยายามฝ่าเข้าไปในสิ่งนั้นเพื่อจะให้พ้นจากสิ่งนั้นไป แต่นี่เราไม่เคยเห็น เราจะ ฝ่าไปอย่างไร เราว่าเราฝ่ากิเลสเต็มทีของเราแล้ว

แต่ถ้าผู้ที่เคยปฏิบัติมาแล้ว อันนั้นมันเด็กอ่อนๆ ผู้ที่เริ่มหัดประพฤติปฏิบัติมันก็เป็นการฝ่า ฝัน เป็นการฝืนตนเองโดยความทุกข์ยากมาก ตนเองฝืนตนเองเพื่อจะหาช่องทางออกของตัวเอง เริ่มตื่นฝ่าฝืนอย่างนั้นเราก็มองว่าเป็นความทุกข์ยากแล้ว แต่ถ้าทุกข์ยากตลอดไป การประพฤติปฏิบัติ ต่อไปข้างหน้า ความเป็นอุปสรรคอันมหาศาลในหัวใจยังมีอีกมากมายมหาศาลเลย แต่มันก็ทำของ มันไปได้

คนเราเริ่มต้นจากอ่อนแอ จากเตาะแตะไปนี่มันจะก้าวเดินไปเรื่อยๆ ถ้ามันจะก้าวเดินขึ้น ไปได้ มันต้องมีสิ่งที่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงหัวใจไป สิ่งที่จะหล่อเลี้ยงหัวใจไปคือความสุข ความ เจริญออกงามของใจที่มันสะสม สิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์

โลกนี้เขาอยู่กันประสาโลกของเขา มันเป็นเรื่องของโลกเขา สิ่งใดเกิดขึ้นมาก็อยู่กันอย่าง นั้น สิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์ก็เพียงแต่ว่าเพราะเราไม่เคยพบไม่เคยเห็นเท่านั้น พอเรามาทพบ เราเห็นเข้าเดี๋ยวมันก็จืด พอมันจืดขึ้นไป มันก็ต้องการสิ่งใหม่ที่จะมีคุณค่ามากกว่านั้นตลอดไป โลกเป็นอยู่แบบนั้น

แต่ความมหัศจรรย์ของใจนี้ มันสิ่งที่ใครไม่เคยเจอ แล้วมันหาได้ในหัวใจ

หัวใจเกิดขึ้นมา หัวใจอยู่กับเรา เรามีหัวใจเกิดขึ้นมา เรามีร่างกายเกิดขึ้นมา เพราะเราเป็นมนุษย์ขึ้นมาแล้ว เราเจอพระพุทธศาสนา เราถึงได้คิดถึงย้อนกลับมาในเรื่องการประพฤติปฏิบัติในการประพฤติปฏิบัตินะ ไม่มีศาสนาก็มีคนพยายามแสวงหาทางออกอยู่ ก็เวียนอยู่ในวังวนของกิเลสอยู่อย่างนั้น เวียนอยู่ในวังวนของกิเลส เพราะสิ่งที่ไม่เคยทำ ไม่เคยรู้ เป็นความคาดหมาย มันละเอียดลึกซึ้งขนาดนี้ ความคิดความอ่านของเรามันละเอียดลึกซึ้งขนาดนั้น แล้วกิเลสมันละเอียดลึกซึ้งมากกว่านั้น มันถึงฉลาดไง

กิเลสมันฉลาดกว่าสัตว์โลก เอาสัตว์โลกไว้ในอำนาจไว้ทั้งหมดเลย จะยากดีมีจนขนาดไหนต้องอยู่ใต้อำนาจของกิเลสทั้งหมดเลย เห็นไหม กิเลสมันฉลาดกว่าความคิดที่เราว่าฉลาดๆ ความคิดที่ว่าฉลาดๆ แล้วยังเอาตัวรอดไม่ได้เลย นั่นนะ ถ้าความคิดอย่างใดจะเอาตัวรอดได้ละ ความคิดอย่างไร?

ความคิดแบบว่าพยายามทำความสงบของใจ ถ้าเอาตัวรอดได้ ต้องทำความสงบของใจขึ้นมา ให้ใจมันพักผ่อนของมันให้มันมีการหาทางออก นี่มันจะฝัน มันจะฝ่าดงกิเลสได้ มันจะเห็นตัวกิเลสได้ มันจะฝ่าฝันได้ เราต้องพยายามฝันตัวเราเข้ามาก่อน เพราะมันอยู่ใต้ความคิดของเรา มันเป็นนามธรรมที่อยู่ใต้อำนาจความคิดที่เราไม่สามารถจะเห็นตัวมันได้ง่ายๆ เลย สิ่งที่จะไม่เห็นตัวมันง่ายๆ เราจะทำอย่างไรถึงจะให้เห็นตัวมัน

เริ่มต้นเห็นตัวมัน มันก็เป็นสิ่งที่ทำเป็นผลงานอันมหาศาลแล้ว ถ้าคนเห็นตัวกิเลสนะ เห็นตัวกิเลส พยายามจะต่อสู้กับกิเลสได้เป็นคนที่จะเห็นหน้ากิเลส แต่เรายังไม่เคยเห็นหน้ากิเลสเลย ไม่เคยเห็นหน้ากิเลส ไม่เคยจะต่อสู้กับกิเลส ไม่เคยทำ...มันก็โดนกิเลสผลักไสไปตลอดไปแน่นอน กิเลสมันจะผลักไสให้เราหมุนเวียนไปใต้อำนาจของมันตลอดไป หมุนเวียนไปใต้อำนาจของเขาจะอยู่ในอำนาจของเขา ให้เขามีสนุกครึกครื้นอยู่ในหัวใจของเรา

เรามีแต่ความเศร้าหมอง มีแต่ความเศร้าสร้อย มีแต่ความเสียใจในหัวใจ นี่หรือผู้ที่เขาจะเอาชนะกิเลส นี่หรือความทุกข์ยากขนาดนี้ เราจะต่อสู้ได้ขนาดไหน จนมันท้อใจ นึกท้อใจ ความนึกท้อใจ นั่นนะ มันมีเรื่องของกิเลสบุกเข้าไปตลอด เวลาความคิดของเรา กิเลสมันจะบุก ถ้าท้อใจแล้วมันก็ไม่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าท้อใจแล้วก็อยู่ในอำนาจของเขาถ้าเราท้อใจ

ถ้าเราไม่ท้อใจ มันมีกำลังใจขึ้นมา กำลังใจเราต้องสะสมขึ้นมา ครูบาอาจารย์ทำไมทำไป
ได้ ครูบาอาจารย์สามารถเอาหัวใจรอดพ้นออกไปได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกข์
มากกว่าเรา เพราะกว่าจะพ้นทุกข์ได้ต้องออกแสวงหาโมกขธรรม ถ้าอยู่ในสมบัติ อยู่ในราชวังนั้น
มันก็จะมามีเรื่องของกามคุณ ๕ อยู่อย่างนั้นตลอดไป

กามคุณ ๕ เห็นไหม กามเป็นคุณ ของเราเป็นคุณ ถ้าคนใช้เป็นประโยชน์มันเป็นคุณ แต่
กามมันไม่เป็นคุณกับเราในเมื่อเราออกประพฤติปฏิบัติ กามจะไม่เป็นคุณเลย กามมันจะเป็นโทษ
ตลอดไปเลย เราถึงต้องออกเนกขัมมบารมี ออกพ้นออกจากกาม เนกขัมมบารมี บารมี ๑๐ ทัศ พ้น
ออกไปจากเรื่องของการชู้มในกาม ไม้มันคิปลี่ไฟไม่ติดหรือ ห่วงมันคิปลี่ ห่วงมันคิปลี่แล้ว มัน
คลุกเคล้าอยู่กับเรื่องของกามคุณ เหมือนกับน้ำ เหมือนกับพินที่มันเปียกน้ำ แล้วชู้มอยู่ในน้ำ มัน
เป็นไปไม่ได้ ถึงต้องเนกขัมมบารมี

เนกขัมมบารมีเป็นการถือออก ประพฤติพรหมจรรย์ พ้นออกไป ถ้ามันจะพ้นออกจากกาม
เห็นกามมันจะเป็นโทษตรงนี้ ตรงที่ว่าเราจะพ้นออกไปจากมัน แต่มันเป็นความเคยใจ ใจเคยเกาะ
เกี่ยวกันอยู่อย่างนั้น ใจเคยคิดกันอยู่อย่างนั้น ใจเคยหมุ่นเวียนกันอยู่อย่างนั้น มันก็จะต้อง
หมุ่นเวียนกันไปอยู่อย่างนั้น มันพยายามจะทำให้ใจเราเกาะเกี่ยวไปกับเรื่องของกามคุณตลอดเวลา

นั่นนะ บ่วงของมารเกิดจากตรงนี้ บ่วงของมารจึงให้ตัวเราออกไปอยู่ในอำนาจของมัน ถ้า
อยู่ในอำนาจของมัน เราต้องพยายามใช้สติสัมปชัญญะมากขึ้นกว่าเขาเพื่อขยับยั้งให้ได้ ขยับยั้งสิ่ง
นี้ได้ เราจะขยับยั้งความคิดของเราได้ ถ้าขยับยั้งความคิดของเราได้นี่ความคิดที่ว่ามันมีอำนาจเหนือเรา
มันฉลาดกว่าเรา มันความคิดของเราไป มันคิดแล้วท้อถอย คิดแล้วไม่มีความอบอุ่นใจเลย

ถ้าเรามีความอบอุ่นใจขึ้นมา มันคิดขึ้นมาแล้วมันต้อง อ้อ! ขึ้นมาสิ อ้อ! สิ่งนั้นมันเคยคิด
สิ่งนี้มันเป็นโทษกับเรา สิ่งนี้ไม่เป็นประโยชน์กับเราเลย เราคิดอย่างไรขนาดไหน มันเป็นโทษกับ
เรา มันเป็นโทษกับเรา มันให้ผลเป็นทุกข์กับเรา เราพยายามจับสิ่งนี้แล้วพยายามใคร่ครวญสิ่งนี้ สิ่ง
นี้ไม่ควรคิดอีก แต่มันก็คิดของมันตลอดไป มันคิดเพราะเราไม่มีอำนาจเหนือมัน

นี่จะมีอำนาจเหนือมันได้ เราต้องสามารถชำระกิเลสได้ เราถึงมีอำนาจเหนือมัน ในเมื่อเรา
ยังไม่มีอำนาจเหนือมัน ขณะที่เรามีอำนาจน้อยกว่า เราพยายามสะสมของเรา พยายามสะสมของ

เราเพื่อให้เรามีอำนาจ เพื่อจะต่อรองกับสิ่งนี้ได้ ถ้าเรามีอำนาจของเราขึ้นมาเพื่อจะต่อรองกับสิ่งนี้ได้ นี่ต่อรองได้ ถ้าเราต่อรองได้ ความคิดมันจะเปลี่ยน

ถ้าความคิดมันต่อรองไม่ได้ ความคิดมันไม่เปลี่ยน เพราะเริ่มต้นของความคิดมันออกมาจากกิเลสทั้งหมด กิเลสมันพาคิดอย่างนั้นออกไป มันก็ออกมาเป็นภาษาความคิดของมันอย่างนั้น นั่นนะ มันเป็นไปอยู่ในหัวใจของเรา แล้วเราก็ไม่เคยเห็นตัวมันเลย เรามีแต่ว่าเดินตามด้อยๆ มันไปอย่างนั้น นี่หรือจะฝ่าฝืนกับกิเลส

ถ้าเราจะฝ่าฝืนกับมันแล้ว ความเพียรมีเท่าไรพยายามใช้ความเพียรของเรา ความเพียรมีเท่าไรพยายามใส่เข้าไป สติสัมปชัญญะใส่เข้าไป “ทุกคนจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร” ความเพียรนี้เป็นมรรคตัวหนึ่ง เป็นวิริยะอุตสาหะ ความอุตสาหะธรรม ความคำริชอบ ความเพียรชอบ ความเพียรชอบ ชอบในทางที่ถูกต้อง เราพยายามทำให้ถูกต้องขึ้นมา เราพยายามทำให้มากขึ้น ตลอดไป ความเพียรทำให้มากขึ้น อย่าทำให้อดอย

สิ่งที่เราทำ เราทำเล็กน้อยแล้วเราก็ให้อดอย ทำฝัควັນประกันพรุ่งไปเรื่อยๆ เมื่อไรจะมีโอกาสทำ แล้วมันทำไม่ต่อเนื่องกัน สิ่งที่ทำไม่ต่อเนื่องเพราะว่าเราใจี้เกียจเอง เพราะเราใจี้เกียจ เราไม่อยากทำของเราขึ้นมา หรือเราทำแล้วเราฝัควັນประกันพรุ่ง นี่มันเรื่องของกิเลสทั้งนั้นเลย สิ่งนี้เป็นเรื่องของกิเลสทั้งนั้น แล้วนี่หรือจะเป็นการต่อสู้กับกิเลส

ถ้าเรามีการต่อสู้กับกิเลส เดินตามทางกิเลสเข้าไป มันก็เป็นทางของเขา เดินตามทางของเขา เดินตามหลังเขาไปตลอด มันก็อยู่ในอำนาจของเขา วัจนของเขาอยู่อย่างนั้น นี่แล้วเราเกิดมาเรามีคุณค่าไหม เราถามตัวเอง ถ้าเรามีคุณค่า เราก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน เราก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน ถ้าเป็นมนุษย์มีความอุตสาหะ มีความเพียร มันทำสิ่งนี้ได้ ถ้าทำสิ่งนี้ได้ ทำจนพ้น ล่วงพ้นออกไป

กิเลสมันเกิดจากใจ มันทุกข์ในหัวใจ มันทุกข์มาก แต่เวลามันดับขึ้นไป มันดับจากใจของใครล่ะ มันดับจากใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใช้ใหม่ ฉะนั้น ความเพียรมันเกิดขึ้นมา มันจะเกิดขึ้นมาเพื่อจะพ้นจากความทุกข์อันนั้น มันต้องมีแก้ไขสิ ความที่มีแก้ไข มีความพอใจ ทำความเพียรของเรา เราสร้างสมความเพียรของเรา ความเพียรของเรามันเกิดขึ้นมา

มันเหมือนกับเราตม้ น้ำ เราทำกับข้าว ถ้าไฟนไฟมันพอขึ้นมามันต้องสุก มันต้องเดือด น้ำมันต้องเดือดโดยธรรมชาติของมัน อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรามีความเพียรของเรา มันคงที่ตามที่ ถูกต้องมันต้องสงบของเรา มันธรรมชาติของมันต้องสงบ สุกท้ายแล้ว ถ้าเราทำความเพียรไม่ได้ เห็นใหม่ ความทุกข์ขนาดไหนที่มันเกิดขึ้นมา เราย้อนกลับมาสิ เวลาความทุกข์ของเราที่มันเกิด มันมีกับเรา มันประสพกับเรามา นี่มันทุกข์ขนาดไหน มันก็ปล่อยวางไปได้ มันเงื่อางไปได้ มัน หายไปได้โดยธรรมชาติของมัน นั่นนะ มันเกิดขึ้น มันตั้งอยู่ มันต้องดับไป มันธรรมชาติของมัน มันก็ต้องเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว เพียงแต่เราไม่สามารถชบซ้อนสิ่งนี้ให้มันยืนยาวกว่าเราได้

อารมณ์ความสุขของใจ อารมณ์ความสงบของใจ เราไม่สามารถตั้งอยู่กับเราให้นานๆ ได้ เวลามันเกิดขึ้นกับเรา ความสุขเกิดขึ้นมาเดี๋ยเดียว แต่เวลาความทุกข์เกิดกับเราขึ้นมาแล้ว เกิด นมมานมาก เกิดแล้วอยู่กับเราไปอย่างนั้น ไม่ยอมพ้นออกไปจากเรา อยู่กับเรา เกาะเกี่ยวอยู่กับเรา ทำไมมันเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้นเพราะอะไร?

เพราะความโง่ของเรา ความโง่ของเรามันคอยคิดใจ สิ่งใดที่มันขัดข้องหมองใจ มันคอยคิด คอยเขี่ยขึ้นมาตลอดเวลา แล้วสิ่งนี้มันเกิดขึ้นในหัวใจ มันเกิดเป็นนามธรรม มันเกิดดับ เกิดดับใน หัวใจ แล้วเรากระตุ่นอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่เป็นความสุข เราค้นคว้าไม่ได้ เราไม่รู้จักสมุฏฐานของมัน ไม่รู้จักเหตุว่าเหตุมันเกิดจากอะไร ความสุขถึงคิดได้น้อยมาก ความคิดติดตามหาความสุข คิดได้น้อย

ถ้าคิดแบบประสาความทุกข์มันคิดได้มาก เพราะมันไปเกี่ยว มันตรงไหนมันเป็นผลของ ใจ มันชอบไปรื้อตรงนั้นขึ้นมาคิด ชอบไปรื้อตรงนั้นขึ้นมาคิด พอไปรื้อขึ้นมาคิดแล้ว มันก็เลือด ชิบๆ ในหัวใจนั่นนะ เลือดชิบๆ มีความทุกข์ร้อนในหัวใจ แล้วมันก็เป็นไปอย่างนั้น นั่นนะ เวลา กิเลสมันอยู่กับใจ เวลาเราสนิทสนมกับมันมากกว่าเรื่องของธรรม

ถ้าเรื่องของธรรม มันเรื่องของคุณงามความดี เรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา นั่นนะมันไม่ค่อย คิดขึ้นมา มันไปเกี่ยวกับกิเลส กิเลสมันไม่พอใจ กิเลสมันไม่ยอมคิดสิ่งนั้น กิเลสมันยอมคิดแต่สิ่ง เรื่องที่มันพอใจจะคิด มันคิดแต่เรื่องที่มันคิดแล้วมันเป็นผลประโยชน์ของมัน แต่เป็นโทษกับเรา เป็นโทษกับผู้ที่มีความคิดนั้น เป็นโทษกับผู้นั้น เพราะผู้นั้นให้ความเราร้อนกับใจ ให้ความเราร้อน กับใจนี้ตลอดไป

แต่เวลาเป็นธรรมขึ้นมา เวลาคิดขึ้นมาเป็นประโยชน์กับเรา เราไม่หาประโยชน์กับเราขึ้นมา นั่นนะ มันถึงที่เราฉลาดหรือเราโง่ ถ้าเราฉลาดขึ้นมา เราต้องหาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเราสิ ตรีภในธรรมก็ได้ ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าข้อไหนข้อหนึ่ง ตั้งขึ้นมาแล้วตรีภ “ตรีภในธรรม” ตรีภในธรรมเราก็คืออยู่ในธรรม คึงใจของเราไว้อยู่ในธรรม คึงใจให้อยู่ในธรรม ธรรมข้อไหนที่เราสงสัยขึ้นมา นึกขึ้นมาแล้วเราศึกษาอยู่ในธรรม นั่นนะ ธรรมจะเกิดขึ้นในหัวใจไปโดยตลอด

สิ่งที่เกิดขึ้นมา ให้ผูกใจไว้ ใจเราไม่ปล่อยไปให้มันเพ่นพ่านไปตามประธานอำนาจของมัน พอเพ่นพ่านตามประธานอำนาจของมัน มันมีอิสรภาพของมัน มันก็ไปประสาของมัน เราผูกไว้กับธรรม ผูกไว้กับข้อใดข้อหนึ่ง ธรรมข้อใดข้อหนึ่งขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราศึกษาอยู่อย่างนั้นตลอดไป คิดตรึกออกตลอดไป ความคิดมันจะยับขยายขึ้นออกไป นั่นนะ ทำอย่างนี้ต่างหากถึงคนมีปัญญา ทำอย่างนี้ต่างหากถึงคนที่เป็ประโยชน์ เห็นไหม เอาประโยชน์ตนของเราขึ้นมา ประโยชน์ตนของเราขึ้นมา เราพยายามตรึกของเราขึ้นมา ธรรมของเราเกิดขึ้นมา

ซั่มมวิจยะ ธรรมะวิจยะ...เราวิจยะทำในข้อของธรรมขึ้นมา ปัญญา มันจะแตกแขนงออกไปเรื่อยๆ สิ่งที่แตกแขนงๆ ออกไปเรื่อยๆ นั่นสมบัติของเรา เห็นไหม เรายืมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน ตั้งเป็นทุนเดิม พอยืมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งทุนเดิมแล้วเราก็วิปัสสนาไป ไคร่ครวญไป ถ้าเรายังไม่สามารถหาหน้ากิเลสได้ เราทำอย่างนี้ไปใจมันก็จะมึที่ ฟุ้ง มึที่เกาะเกี่ยว ใจมึที่เกาะเกี่ยว ใจมันก็มีฟุ้งที่อาศัย มันไม่ไปตามอำนาจของกิเลสทั้งหมด

เพราะใจเราไม่มีที่เกาะเกี่ยว ไม่มีที่อาศัย มันก็ถึงไปตามอำนาจของกิเลสของมันไป กิเลสตามอำนาจมันไป มันก็ไปตามประสามัน เหมือนสัตว์ไม่มีเจ้าของ ไม่มีใครปกป้องรักษามัน มันก็ไปตามประสามัน แล้วก็ทุกระรอนตลอดไป...กับสัตว์มีเจ้าของ ใจของเรา เราเป็นเจ้าของของเรา เราตั้งสติของเราขึ้นมา แล้วเราทำวิจยะธรรมของเราขึ้นมาตลอดเวลา นั่นนะ เรามีเจ้าของ เรารักษาใจของเรา สิ่งที่มีเจ้าของรักษามันต้องเป็นประโยชน์กว่าสิ่งที่ไม่มึเจ้าของรักษาแน่นอน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเรารักษาใจ เราว่าประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติต้องรักษาใจของเราให้ได้ รักษาใจของเราไว้ได้มันก็เริ่มเป็นคุณค่าของเราขึ้นมา รักษาใจไปตลอดไป “รักษาใจ” ใจตัวนี้ มันจะพลิกแพลงขึ้นมาให้เป็นคุณประโยชน์กับเราขึ้นมาได้ เพราะใจเป็นตัวสำคัญที่สุดเลย ใจเป็น

สิ่งที่รับรู้ เป็นสิ่งที่ภาชนะรับสิ่งต่างๆ ไว้ทั้งหมด ความทุกข์ขนาดไหน มันก็รวมลงอยู่ที่ใจ ความสุขขนาดไหน มันก็รวมลงอยู่ที่ใจ

แต่รวมลงอยู่ที่ใจ ความสุข-ความทุกข์เกิดขึ้นนี้มันเกิดดับ สิ่งที่เกิดดับนี้เป็นของชั่วคราว ทั้งหมดเลย สิ่งที่เกิดที่กับเรายังไม่เกิดขึ้นมา เพราะเราพยายามแสวงหาของเราขึ้นมา ถ้าเราแสวงหา สิ่งที่เป็นคงที่กับเราขึ้นมาได้ เราพยายามแสวงหาขึ้นมาได้ มันจะเป็นสมบัติของเรา ถ้าจะเป็นสมบัติของเราขึ้นมาแล้ว เราต้องทุ่มเข้าไป จะเป็นสมบัติของเรา

คนโง่ เห็นไหม คนโง่ไม่รู้จักเงิน เขาให้เงินนะ โยนทิ้งไปก็มี เพราะไม่เข้าใจว่าเงินนี้เป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ธรรมะก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่เข้าใจเรื่องของธรรมะเลย ไม่เข้าใจเรื่องของวิธีการปฏิบัติเลย เราจะว่าอะไรเป็นธรรมละ สิ่งใดเกิดขึ้นมากับใจขึ้นมา สิ่งใดเกิดกับใจขึ้นมา เราก็บอกว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม

มันเกิดกับใจ มันเกิดดับๆ สิ่งที่เกิดดับนั้นเป็นอาการของขันธทั้งหมด สิ่งที่เป็นอาการของขันธ มันเกิดโดยธรรมชาติของมัน ธรรมชาติมาเกิดอยู่แล้ว แล้วกิเลสมันใช้สอยสิ่งนี้เป็นเครื่องมือของเขา นี่มันน่าเสียใจตรงนี้ ตรงที่ว่าเวลาเป็นเครื่องมือของเขา กิเลสมันใช้สอย เราควรใช้สอยให้เป็นประโยชน์เครื่องมือของธรรมบ้าง มันไม่พลิกกลับขึ้นมา มันไม่พลิกกลับขึ้นมาให้เป็นเครื่องมือของธรรม ถ้ามันพลิกกลับขึ้นมาเป็นเครื่องมือของธรรม มันต้องเป็นประโยชน์กับเรา มันต้องเป็นธรรมขึ้นมาให้หัวใจชุ่มเย็นสิ

นี่มันเป็นเครื่องมือของกิเลส เห็นไหม มันเกิดดับในหัวใจแล้วกิเลสมันก็ยิ่งผูกใส่ไปอย่างนั้น แล้วเกิดเกี่ยวกับความเคยชิน เกี่ยวกับเรื่องของความเคยใจ ใจเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นไปตามอำนาจของเขาตลอด ไปตามอำนาจของเขาแล้วผูกพันไปกับสิ่งนั้น ผูกพันกับในหัวใจแล้วพลิกแพลงไปในหัวใจ ให้มีความทุกข์ร้อนตลอดไป นั่นมันเป็นเรื่องเครื่องมือของเขา เขาใช้งานตลอด เราไม่เคยได้ใช้งานเลย เราไม่เคยได้ใช้งานเพื่อประโยชน์ของเรามากมายมหาศาลขึ้นมา เราถึงต้องพยายามยับยั้ง

หน้าที่การงานเป็นหน้าที่การงาน ถ้าทำงานเราทำตามประสาของเราไป หยุคแล้วต้องหยุค หยุคเพื่อมาทำ หยุคแล้วมันต้องวางใจให้ได้ นี่หยุคแล้วมันไม่หยุคสิ หยุคแล้วมันไม่หยุคมันก็ทำให้เกิดเป็นโทษกับใจของเราเอง ทำให้เกิดความฟุ้งซ่านของใจ ทำให้เกิดมันมีความน้อยเนื้อต่ำใจ

ดิ่ง ทำไมใจเรา เอ...ทำไมเราเป็น เราไม่มีอำนาจเหนือเรา เรามีอำนาจคุมตัวเราเองไม่ได้ เราไม่สามารถคุมตัวเองได้

เพราะขาดการฝึกฝน ทุกคนรู้สิ่งใดดิ่งามนะ สัตว์โลกรู้ว่าอะไรดี-อะไรชั่วอยู่ แต่มันฝืนใจทำไม่ได้ ฝืนใจทำสิ่งที่ เป็นเป็นประโยชน์กับเรานี้มันฝืนไปไม่ได้ แต่ถ้าสิ่งใดเป็นความพอใจของเรา มันจะพอใจทำ แล้วสิ่งที่พอใจทำมันเข้าเรื่องกิเลสเกือบทั้งหมดเลย มันจะไปกับเรื่องของกิเลส สิ่งที่เราพอใจทำ เห็นไหม เรารู้คุณงามความดี เราฝืนไม่ได้...เราจะฝืนได้ เราต้องพยายามฝึกหัดตัวเราเอง ถ้าเราเริ่มฝึกหัดตัวเราเอง เราพยายามฝืนของเราไป

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา”

อันนั้นมันจะเห็นทีหลัง เห็นทีหลังว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมันเกิดดับ มันต้องเกิดดับโดยธรรมชาติของมัน แต่นี่มันเกิดดับแล้วมันเป็นเราก่อน มันเป็นอำนาจของเรา เราถึงคิดตามไป แล้วเราก็เป็นเราของเราหมุนไป หมุนไปตามอำนาจของเรา หมุนไปตามอำนาจของกิเลส แล้วก็หมุน เราก็คิดว่า เป็นอำนาจของเราแล้วเพราะเราพอใจ

เราพอใจสิ่งนี้ เราเป็นไป เราเห็นว่าคิดว่ามันเป็นประโยชน์ “คิดว่าเป็นประโยชน์” แต่มันจะไม่เป็นประโยชน์ ถ้ามันเป็นประโยชน์ มันก็เป็นประโยชน์เล็กน้อย เป็นประโยชน์ของโลกเขา เป็นประโยชน์ชั่วคราว แต่เราอาศัยของเราไป มันหมุนเวียนไปอย่างนั้น มันความเคยชินอยู่กับอย่างนั้น ถ้าอยู่กับอย่างนั้นมันก็เป็นอย่างนั้นตลอดไป

แต่ถ้าเราปล่อยวางสิ่งนี้สิ ปล่อยวางสิ่งที่มันเป็นประโยชน์กับเราทุกอย่าง สิ่งที่เป็นประโยชน์เหนือกว่ามันยังมีอยู่ เห็นไหม สิ่งที่จะเป็นประโยชน์เหนือกว่าประโยชน์ สิ่งที่เราจับต้อง สิ่งที่เราแสวงหากันอยู่นี้มันยังมีสิ่งนั้นที่เป็นประโยชน์กับเราอยู่ สิ่งนั้นมันเกิดขึ้นได้ แล้วมันมีความสุขในหัวใจ ถ้ามันปล่อยวางสิ่งใดๆ ได้ สัมมาสมาธิเกิดขึ้นกับหัวใจ

“จิตนี้ตั้งมั่น” จิตนี้จะเป็นไปได้

“จิตตั้งมั่น” จิตจะมีความสุขของมัน

“จิตจะตั้งมั่น” ถ้าเราตั้งมั่นขึ้นไป เราควบคุมของเราได้ มันต้องตั้งมั่นได้ มันเป็นสัมมาสมาธิ มันถึงจะควบคุมมันได้

ถ้าไม่เป็นสัมมาสมาธิ เห็นไหม สมาธิสับสน สสมาธิมันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมัน มันเกิดได้โดยปกติของมนุษย์ มนุษย์เรานี้มีสมาธิโดยพื้นฐาน โดยธรรมชาติของเขาโดยดั้งเดิมอยู่แล้ว ทำสมาธิโดยพื้นฐาน แต่สมาธิที่จะทำให้มันเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา มันยังไม่เกิดไง

สมาธิที่สืบทอด สมาธิที่ต่อเนื่องออกไป ถ้าเริ่มทำขึ้นมามันจะเกิดเป็นขณิกสมาธิ เริ่มจากแบบๆ แวบๆ เข้ามาหน่อย อุปจารสมาธิ สมาธิอุปจาระ สมาธิที่เข้าไปสงบมากเข้าไปหน่อย มาก ลึกกว่าขณิกสมาธิเข้าไป นี่สงบเข้าไปแล้วมันจะออกรู้อะไรต่างๆ สิ่งที่เรารู้นั่นนะ ทำให้หลุด ปลัด หลุดมือไป มันจะออกรับรู้ ออกรู้อะไรต่างๆ ออกรู้รู้อะไรไปเพื่ออะไร เพราะมันยังไม่ใช่หน้าที่ของเรา

หน้าที่ของเราต้องทำความสงบของใจเท่านั้น ถึงพยายามทำความสงบของใจ ถ้ามันเป็นอุปจาระก็ให้มันบ่อยครั้งเข้าๆ บ่อยครั้งเข้าจนเราชำนาญใจ เราชำนาญในเรื่องของสมาธินะ เราชำนาญในการควบคุมใจของเราได้ นั่นนะ มันจะทำการงานขึ้นเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราไม่ควบคุม เราไม่สามารถทำของเราได้ เราควบคุมเราไม่ได้ มันก็ยังจับปลัดจับผลูไป เรายังก้าวเดินไปไม่ได้ไง ความก้าวเดินไม่ได้ “จิตไม่ตั้งมั่น”

จิตตั้งมั่น จิตถึงจะก้าวเดินไปได้ จิตตั้งมั่น สมาธิ ความสงบของใจบ่อยครั้งเข้าๆ จนจิตตั้งมั่น จิตตั้งมั่นแล้วพยายาม มันมีความสงบของใจขึ้นมา มันมีความสุข อ้อ! สิ่งนี้เองที่เขาแสวงหากัน แสวงหากัน เราเจอแล้ว นี่เป็นปัจเจกจิตตั้ง เห็นไหม เป็นปัจเจกจิตตั้งกับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นมีความสุขในหัวใจดวงนั้น มีความสุขในหัวใจพอสมควร พอสมควรเป็นเครื่องอยู่อาศัยของใจได้ พอเป็นเครื่องอยู่อาศัยของใจได้ มันไม่หิวโหย มันก็สามารถทำการงาน จะทำการงานได้เป็นประโยชน์กับเรา

สิ่งที่หิวโหย เราทำงานมา เราไม่ได้พักผ่อนมาเลย จะให้บังคับให้ทำงานตลอดไปมันถึงกับตายได้ คนเรานี้ตายได้ ถ้าทำงานแล้วไม่เคยพักผ่อนเลย นี่ก็เหมือนกัน จิตมันไม่เคยพักผ่อนเลย มันทำงานประจำของมันตลอดเวลา แล้วมันก็ทำของมันตลอดไปอย่างนั้น มันก็ทำงานภาษาโลกของมัน เป็นเรื่องของโลกของเขาตลอด มันจะทำงานให้เป็นธรรมขึ้นมา...มันไม่เป็นธรรมขึ้นมาหรอก เพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นความเห็นเดิมของเราทั้งหมดเลย

สิ่งใดเห็นใหม่ เกิดความคิด คิดทุกอย่าง นี่มันเกิดจากกิเลสพาคิด กิเลสในหัวใจเราทำให้
 สิ่งนี้คิดไปด้วย คิดวนเวียนออกไปในความคิดของเขา มีความคิดของเขาไป แล้วความคิดอย่างนี้
 มันจะชำระกิเลสได้อย่างไรในเมื่อมันมีกิเลสอยู่ในความคิดนั้น เราถึงต้องทำความสงบของใจให้
 มันเป็นธรรมขึ้นมาไง ทำสัมมาสมาธิ นี่ก็เป็นธรรมอันหนึ่ง

“สัมมาสมาธิ สมาธินั้นคืออะไรหนอ?”

เราคิดวิตกวิจารณ์ คิดว่า “สมาธิคืออะไร? สมาธิคืออะไร?”

เรามีความสงบของใจ นี่เราตริคไปในธรรมขึ้นไปเรื่อย มันสงบขึ้นไปเรื่อย สงบขึ้นไป
 เรื่อย เพราะอะไร เพราะมันความคิดมันไม่สืบทอด เห็นใหม่ มันขาดไป ขาดไป เหมือนคำบริกรรม
 พุทโธ พุทโธแล้วปล่อยวาง พุทโธแล้วปล่อยวาง อันนี้ก็เหมือนกัน เราคิดของเรา “สัมมาสมาธิ
 สัมมาสมาธิ” เป็นคำบริกรรมก็ได้ขึ้นมา วนเข้ามาข้างในจนมันสงบเข้ามา นั่นนะ สมาธิมันสืบทอด
 มันสามารถทำงานได้...

(เทพขัดข้อง)

...แสวงหาสิ พยายามดู ยกขึ้นดูสติปัญญา ๔ ความสิ่งที่มันเกิดดับ นี่บ่วงของมาร เรื่อง
 ที่มาติดบ่วงของมาร เมื่อก่อนมันติดได้อย่างไร เดี่ยวนี้มันปล่อยวางขึ้นมามันปล่อยวางเพราะเหตุ
 ไດ อ้อ! มันจะปล่อยวางด้วยสติของเราพร้อม สติสัมปชัญญะของเราที่เราควบคุมได้ตลอดมา มัน
 ถึงปล่อยวางเข้ามา ปล่อยวางจากความคิดข้องในเรื่องของรูป รส กลิ่น เสียงต่างๆ ปล่อยเข้ามาเป็น
 อิสระภาพของมันในตัวมันเอง ถ้าปล่อยเข้ามาเป็นอิสระภาพของตัวเองแล้วมันทำความสงบของ
 ใจขึ้นมาจนพอแรงแล้ว พยายามดูอาการของใจ

ถ้าดูอาการของใจ เห็นใหม่ จับขั้นนี้ได้ มันพิจารณาวิปัสสนาขั้นนี้ได้ ถ้ามันจับขั้นไม่ได้
 วิปัสสนากายก็ได้ ยกขึ้นกายขึ้นมา นี่ถ้ามันไม่เห็นขึ้นมา ให้ตริคขึ้นมา ให้นึกกายขึ้นมาเลย นึก
 กายขึ้นมาว่ากายนี้มันเป็นสภาวะของกาย มันคงที่ของมันใหม่ มันคงที่ของมันหรือมันจะแปร
 สภาพในความเห็นของใคร นั่นนะ ให้มันเห็นตามความเป็นจริง อย่าไปคาด อย่าไปหมาย

การคาด การหมาย นี่เป็นการยึดมั่นถือมั่นของเรา เรายึดมั่นถือมั่นของเราในความเห็นของ
 เรา เราฟังธรรมมาแล้วเราว่าเป็นอย่างนั้น มันก็จินตนาการไป จินตนาการไปมันจะเป็นสภาวะ

อย่างนั้น อันนี้อันหนึ่ง...หรือว่ามันเป็นตามความเป็นจริงอันหนึ่ง มันคือว่าเรามีอำนาจวาสนา เราจับกายของเราได้ขึ้นมา แล้วเราวิปัสสนากายมันจะแปรสภาพไป อันนี้บางทีเราก็คิดของเราขึ้นมาว่าอันนี้มันเป็นอุปาทานของเรา เป็นความเห็นของเรา

อุปาทานของเราหรือไม่เป็นของเรา มันไม่ต้องไปคิดมากของมัน...ให้วางไว้ แล้วเอาเหตุเอาผลของมัน เอาผลของการวิปัสสนา เอาผลของการวิปัสสนาแล้วมันปล่อยวางขึ้นมา เอาผลของใจที่มันคลายตัวออก อันนั้นต่างหาก ผลของมันอยู่ตรงนั้น

เหตุออกมาแล้วมันมีความผิดพลาด มีความพลั้งเผลอไป มันเป็นครุ สิ่งผิดพลาดไปเป็นครุ เราทำซ้ำอีกได้ สิ่งนี้มันแก้ไขได้ สิ่งที่ว่ามันเป็นอุปาทานของเรา เรายึดมันถือมันจริงหรือไม่จริง ในหัวใจของเรา นี่ปล่อยมันได้ ปล่อยมันไป เราทำแล้วเราทำซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เราใช้ปัญญาของเราปัญญา ในการก้าวเดินของปัญญา ปัญญามันต้องได้ธรรมะวิชัย มันต้องใคร่ครวญไว้บ่อยๆ สิ่งที่ใคร่ครวญไว้บ่อยๆ เหมือนกับของสกปรก เราซักล้างบ่อยๆ เข้า มันจะสะอาดขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรามันยึดมันถือมันมาก มันต้องซัก มันต้องชำระล้างบ่อยๆ มันวิปัสสนาบ่อยๆ ฉะนั้น วิปัสสนาไม่ใช่ครั้งเดียวแล้วมันจะหยุดไป ถึงว่าถ้ามันผิดพลาดไปมันก็ให้มันผิดพลาดไป เราทำงานอย่างอื่นมา เรายังเคยผิดพลาดมามากมายมหาศาล แล้วงานอย่างนี้เราจะบังคับตัวเราเองว่าเราทำให้แล้วถูกต้องตลอดไป มันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร มันก็ต้องมีความผิดพลาดเป็นธรรมชาติของมัน ถ้าสิ่งนี้ผิดพลาดไปแล้ว เราก็อำนาจของเราใหม่ เป็นอะไรไป ในเมื่อมันผิดไปแล้วก็แล้วกันไปแล้วเราทำของเราขึ้นมา วิปัสสนาซ้ำเข้าไป นั่นนะ ทำบ่อยเข้าจนมีความชำนาญ

ถ้าคนทำบ่อยครั้งเข้าจะมีความชำนาญ ความชำนาญอันนั้นจะทำให้เราถูกต้อง นี่ความชำนาญเกิดขึ้นพร้อมกับปัญญานะ เพราะอันนี้เป็นขั้นของปัญญาแล้ว ขั้นของสมณะ ขั้นของทำความเพียรขึ้นมา ขั้นของทำให้ใจเป็นอิสรภาพขึ้นมาส่วนหนึ่งนั่นเป็นขั้นของทำความเพียรขึ้นมา อันนั้นเราก็ใช้ธรรมะวิชัยของเราขึ้นมาส่วนหนึ่ง

แต่ส่วนที่เราใช้วิปัสสนา ใช้ขั้นของปัญญา ถ้ามันวิปัสสนาได้ มันจับต้องได้ มันมีเหตุมีผลขึ้นไป มันจะเป็นขั้นของปัญญา ขั้นของปัญญานี้ยิ่งกว้างขวาง ยิ่งกว่าขั้นของสมณะอีกมหาศาลเลย

เพราะขั้นของสมณะนี้มันรวมตัวเข้ามาสงบแล้วมันมีฐานของใจ ใจนี้เป็นพื้นฐานโดยธรรมชาติ สรรพสิ่ง ความสงบเข้ามาจะย้อนกลับมาที่จิตที่จิตที่พื้นฐานของจิตทั้งหมดเลย ย้อนกลับเข้ามา

แต่วิปัสสนาไม่เป็นแบบนี้ วิปัสสนานี้มันต้องใคร่ครวญออกไป ต้องเอาใจที่เป็นพื้นฐาน ฐานที่ควรแก่การงานยกขึ้นวิปัสสนา ยกขึ้นวิปัสสนาในสิ่งอะไร ยกขึ้นมาในสติปัญญา ๔ ใจ ในกาย-ในจิตใจ ในกาย-ในจิตมันก็เป็นงานข้างนอกใช่ไหม มันเป็นงานข้างนอกมันถึงยกออกขึ้นมา แล้วมันจะหางานถูกหรือหางานผิดอยู่ที่ตรงนี้ ตรงนี้ถ้าหางานถูกต้อง มันก็วิปัสสนาไปแล้วมันจะเป็นธรรมขึ้นมา มันจะเป็นธรรมขึ้นมาปล่อยวาง มันมีความเข้าใจ

ถ้าหางานไม่ถูกขึ้นมา งานนั้นมันก็เป็นงาน มันก็เป็นหมุนวนออกไป มันหมุนวนออกไปข้างนอก มันเป็นการคาดหมาย สิ่งที่เป็นการคาดหมายนั้นเป็นเรื่องของกิเลสมันสอดแทรกเข้าไปในขั้นของปัญญานั้น

ในปัญญาของเรา เราใช้ปัญญาอยู่ เราคิดว่ามันเป็นปัญญาทั้งหมด กิเลสมันอยู่กับเราอยู่ แล้ว มันก็สอดแทรก มันพยายามทำให้เราผิดพลาดออกไป สิ่งที่จะผิดพลาดออกไปจากการวิปัสสนานั้นคือเรื่องของกิเลส เรื่องของนามธรรมที่มันพยายามผลักไสตัวเราเองให้หมุนเวียนออกไป นี่ถ้าเราพยายามดูตรงนี้ มันก็จะรู้ว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผิด สิ่งนี้ที่ผิดเราไม่ตามไป สิ่งที่เป็นสิ่งที่ถูก เราต้องเหยียบคันเร่งเข้าไป

สิ่งที่ผิด-สิ่งที่ถูก มันมีคันเร่ง มีความเข้าใจ มันจะปล่อยวาง มันจะปล่อยวางเข้าไป นั่นนะ มันเริ่มต้นจากความถูกต้องหรือความผิดพลาด มันจะเป็นไปได้โดยเริ่มต้นนี้ ขั้นของปัญญามันกว้างขวางออกไป มันถึงจะต้องพยายามใช้ความละเอียดอ่อนของเรารอบคอบ ความรอบคอบ ความวิริยะอุตสาหะ

คูใจของเรา คูปัญญามันหมุนวนออกไป ถ้ามันหมุนวนออกไปแล้ว มันเป็นไปไม่เป็นประโยชน์ เราพักเสียดีกว่า เราทำความสงบของใจ พักใจเข้ามา แล้วเริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นใหม่ เราเริ่มต้นใหม่ วิปัสสนาขึ้นมา ใช้ความคิดขึ้นมา ความคิดรอบหนึ่งก็ความคิดอันใหม่รอบหนึ่ง ความคิดที่เริ่มขึ้นมาใหม่ เริ่มต้นได้แล้วหมุนเวียนออกไป

ผิดพลาด...หยุด ผิดพลาด...หยุด แล้วทำความสงบของใจ ให้ใจสงบเข้ามา มีความสงบของใจเข้ามาเพื่อให้มีคของเรา ให้ปัญญาของเราคมกล้าดีกว่า ดีกว่าเราพยายามฟันไปทุกๆ อย่าง เห็นใหม่ เจอสิ่งใดเราก็ใช้มีคของเราฟันเข้าไป ใช้ปัญญาของเราฝ่าฟันสิ่งอุปสรรคต่างๆ เข้าไป แล้วมันก็น้อยมาก น้อยมากแล้วไม่ได้ผล

แต่ด้วยความคิดของเราไง คิดว่างานมันเป็นปัญญา ปัญหานี้จะเป็นเรื่องการชำระกิเลสเท่านั้น ในเมื่อปัญญามันก็ก้าวเดินแล้ว มันต้องใช้ปัญญาให้มาก ใช้ปัญญาให้มาก ใช้ให้มากจนเราลืมไปว่ามันใช้ไปมากจนมันไม่สมควรแก่กัน มันไม่สมควรแก่กรรม มันไม่สมควรมาปฏิบัติ มันถึงต้องทำกลับมาทำความสงบของใจ ให้ใจนี้มีความสงบของเรา แล้วใช้ปัญญาเริ่มต้นใหม่ หมุนเข้าไปตลอดไป นี่งานของใจเป็นแบบนี้

งานของใจเป็นเรื่องของนามธรรม แต่มันเกิดขึ้นมาจากผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะเห็นเป็นรูปธรรม รูปธรรมคือว่ามันเห็น มันจับต้องได้ มันพิจารณาได้ มันควบคุมได้ นั่นนะ มันหมุนออกไปเป็นผลงานของใจดวงนั้น ใจดวงใดก็แล้วแต่สะสมขึ้นมาแล้วใจดวงนั้นจะมีผลประโยชน์เป็นผู้ที่ควรแก่การงาน เคียงงานขึ้นมา พอทำงานเป็นขึ้นมา ทำงานเป็นมันก็ภาวนาเป็น พอภาวนาเป็น ภาวนามยปัญญามันก็ก้าวเดินไป นี่ปัญญามันหมุนเวียนออกไป หมุนเวียนออกไป

แต่เดิมปัญญาราคิดไม่เป็น ปัญญาของเราจะเป็นปัญญาขนาดไหน เป็นความนึก เป็นการคาด เป็นความหมาย อันนั้นมันเป็นสัญญา เป็นสัญญามันจุดไม่ติด ถ้ามันจุดไม่ติด มันก็เผาจนเผา กิเลสไปไม่ได้ แต่ในเมื่อมันจุดติดแล้ว ถ้าเราวิปัสสนาจนมันจุดติด มันจะเผาจนกิเลสเข้ามา เผาจนกิเลสเข้ามา กิเลสมันก็ต้องหาทางหลบซ่อนตัวของมัน เราพยายามต่อสู้อเข้าไปเรื่อย ต่อสู้อเข้าไปเรื่อย นี่ปัญญาใคร่ครวญเข้าไปบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า

ใจมันจะพัฒนาขึ้นไป ใจจะเป็นใจที่ประเสริฐขึ้นมาได้ด้วยการวิปัสสนา ใจจะประเสริฐขึ้นมาได้ด้วยการปัญญาของเราใคร่ครวญใจของเราเอง ใจของเราถ้าไม่มีปัญญา มันตบะธรรมแผดเผา มันไม่พัฒนาขึ้นมาหรอก มันจะหมกจมอยู่ในกิเลส จมอยู่ในอวิชชา จมอยู่ในความเห็นของตัว มันจมอยู่อย่างนั้นแล้วมันเคยใจ กิเลสมันขี้ใจแล้ว มันก็จะข่มขี้ใจไปอย่างนั้นตลอดไป แต่ถ้าปัญญา มันเหมือนกับตบะไฟ มันจะเผาผลาญ เผาผลาญให้แห้ง ให้เบาตัวลง เบาตัวลง จนถึงจุด

หนึ่งมันถึงสรูปตัวมันเอง มันต้องขาดออกไปจากใจ นั่นนะ สิ่งที่ขาดออกไปจากใจ ความยึดมั่น
ถือมั่นของใจ

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา”

“มันดับอย่างนี้เองหนอ”

มันจะดับโดยธรรมชาติของมันอย่างหนึ่ง ถ้ามันดับโดยธรรมชาติของมัน มันก็หมุนเวียน
อยู่โดยเกิดดับ แต่ที่มันดับด้วยปัญญาญาณ มันไม่ใช่ดับโดยธรรมชาติ มันดับด้วยความเพียร มัน
ดับด้วยวงอริยมรรค วงอริยมรรคเข้าไป สมุจเฉทปหานมันขาดออกไป มันขาดไปโดยมรรค ไม่ได้
ขาดไปโดยไม่มีสิ่งใดบอกเหตุ มันจะขาดไปโดยมรรคเลย มรรคสมุจเฉทปหานขาด แล้วคนที่เห็น
ขาด นั่นนะ มันเป็นปัจจุัตถัง มันเป็นสมบัติส่วนตัว

ใจจากที่ว่างเลสสังข จับต้องสิ่งใดก็มีแต่เรื่องของความว่างเลสสังข เรื่องไม่แน่ใจ
ลีลาพิพดปรามาสในการอุปคลำในความเห็นต่างๆ ออกไป แต่ถ้ามันขาดออกไปจากใจโดย
ธรรมชาติของมรรครวมตัวแล้ว มันจะขาดออกไป มันจะเห็นตามความเป็นจริงจากใจดวงนั้น
สมบัติของใจ ใจมันก็พัฒนาขึ้นมา ใจมันคงที่เป็นอกุปปธรรมที่ว่าไม่เสื่อมสภาวะจากตรงนี้อีก
แล้ว นั่นนะ เห็นคงที่ขนาดนั้น คงที่ขนาดนั้นมันก็เป็นความคงที่ของใจดวงนั้น

แต่ความกิเลสที่มันละเอียดอ่อนกว่า ที่มันแปลนกว่า มันก็ยังมียู่ข้างบนนั้น เราต้องก้าว
เดินต่อไป ความก้าวเดินต่อไปของเรา ของใจที่จะก้าวเดินขึ้นไป มันก้าวเดินในหัวใจของเรา
หัวใจของเรามีหยาบ มีกลาง มีละเอียด มันมีลึกลับซึ่งอยู่ในหัวใจของเรานั้น นี่ฟ้าดงของกิเลสเข้าไป
ในหัวใจนี้มันแสนทุกข์แสนยาก แสนทุกข์แสนยากเพราะว่าเราต้องหากิเลสเอง งานต่างๆ ของ
ทางโลกยังช่วยเหลือกันได้ ยังพึ่งพาอาศัยกันได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในธรรมว่า

“เราจะเป็นคนชี้ทางให้ แต่การประพฤติปฏิบัติ ต้องเป็นใจดวงนั้น ทุกดวงใจต้องพยายาม
ค้นคว้าหาเอง”

แล้วมันหากิเลสไม่เจอ มันจะฝ่าเข้าไปที่ไหน ฝ่าเข้าไปที่ไหนก็มีแต่เรื่องของกิเลสมันหลอก ฝ่าเข้าไปมีแต่เรื่องกิเลสมันหลอก จนกว่ามันจับต้องสิ่งที่เป็นกิเลสได้ มันถึงจับ มันถึงจะเห็นตัวเห็นตนของมัน แล้วพินฝ่าเข้าไป

มันจะเห็นนะ เวลาวิปัสสนาขึ้นมา มันจะเกิดแพ้กับชนะ มันจะเห็นเก้าอี้คนตรีในหัวใจ ถ้าวันไหนธรรมมันชนะ มันขึ้นได้นั่งก่อนนะ มันจะมีความสุขในหัวใจนั้น ใจจะมีความสุขพอสมควรแก่ว่า ธรรมมาก-ธรรมน้อย มีความลึกซึ่งต่างกันหัวใจ ถ้ามันละเอียดอ่อน มันจะมีความสุขของมันมาก

แต่ถ้าวันไหนกิเลสมันนั่ง ทั้งๆ ที่เราปฏิบัติธรรมอยู่นะ เราประพฤติปฏิบัติอยู่นี้ เราพยายามทำความเพียรอยู่นี้ ทำไมมันทุกข์ร้อนขนาดนั้น ทำไมมันนำทุกข์ร้อน ทำไมมันไม่มีความสุขเลย มันจะมีความสุขทุกข์ร้อน อันนั้นเป็นเรื่องของตบะธรรม เป็นเรื่องของงาน เรื่องของงาน มันต้องมีความสุขทุกข์ร้อน ความเพียรจะใส่เข้าไปขนาดไหน

ขนาดที่ว่าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติยกขึ้นเป็นชั้นสูงขึ้นไปนี้จะอยู่กับใครไม่ได้เลย จะต้องอยู่คนเดียว มันสงวนรักษาเวลามาก เวลาทุกวินาทีจะต้องต่อสู้กับกิเลสตลอดเวลา มันต่อสู้กับกิเลส ก็กิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันสิ่งที่ละเอียดอ่อน มันพยายามชนกับความเห็นของเรา มันจะทำให้เราล้มลุกคลุกคลานไป มันจะไม่ให้เราเป็นอิสระเสรีภาพขึ้นมาให้ได้ มันจะไม่ให้เราพินฝ่าเข้าไปในตัวของมันเองหรอก มันพลิกแพลงมาให้เราล้มลุกคลุกคลานก่อน

แล้วเราทำความสงบของใจเพื่อจะยืนตัวขึ้นมาได้ ยืนตัวขึ้นมาได้แล้ว พยายามต่อสู้กับเขา พินฝ่า “ฝ่าดงของกิเลส” ฝ่าดงของกิเลสก็ฝ่าดงของหัวใจเข้าไป เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ สรรพสิ่งต่างๆ นี่มันไม่ใช่เรื่องของกิเลสทั้งหมดหรอก

เรื่องข้าวของเงินทอง เรื่องวัตถุสิ่งของต่างๆ... ใจอยู่ กิเลสเป็นคนริเริ่ม หัวใจเป็นคนริเริ่ม หัวใจเป็นคนที่พาคิด แต่นั่นเป็นผล สิ่งที่เป็นผลนั้นมันเป็นผลงานออกไปนี่มันอยู่ข้างนอก แต่เรื่องของกิเลสมันอยู่ที่หัวใจ แล้วเราจะเจอตัวเขา เราจะชำระกิเลส เหมือนกับของนี้สกปรกที่ไหน เราต้องทำความสะอาดที่นั่น

นี่กิเลสมันอยู่ที่ใจ “อยู่ที่ใจ” เราต้องพยายามค้นคว้าหาใจของเรา ใจอยู่ที่ไหน พอจับใจของเราได้ ทำความสงบของใจขึ้นมาได้ นั่นนะ พยายามค้นคว้าว่าสิ่งใดที่กิเลสมันพาใจ ชันช้อนละเอียดกิเลสมันก็พาใจ พาชันช้อนละเอียดนั้นไปช้อออกไปในความเห็นของเรา เห็นใหม่ ในอุปาทาน ในความรู้สึก ในความอุ่งกินของใจ มันจะหมุนเวียนอยู่อย่างนั้นตลอดไป มันก็คิดของมันประสาอยู่อย่างนั้น

นี่ความเป็นอย่างหยาบมันปล่อยวางไปก็จริงอยู่ แต่สิ่งที่เป็ละเอียดมันก็ยังเป็นสมบัติของเขาอยู่ สมบัติของเขา เขาเคยใช้ของเขามาอย่างนั้น ไม่มีต้นไม่มีปลาย ใจนี้เกิดมาไม่มีต้นไม่มีปลาย เวียนตายเวียนเกิดมาโดยธรรมชาติของมันในวัฏสงสารนี่ เป็นธรรมชาติอย่างนี้ทั้งนั้นเลย มันถึงเหนียวแน่น แก่นของกิเลสเหนียวแน่นมาก เหนียวแน่นจนในหัวใจนี้ใครจะไปเชื่อว่ามันจะจับทำสิ่งนี้ได้ มันแทบจะไม่เชื่อว่าเราจะมีความสามารถทำได้หรือ

แต่ในเมื่อมันมีความทุกข์ เราต้องคิดว่า ทุกข์อันนี้มันเป็นความจริงของเราอันหนึ่ง เราประพฤติปฏิบัติถึงที่สุดของทุกข์ มันก็จะเป็สมบัติของเรา ถ้ามันไม่ถึงที่สุดของทุกข์ การปฏิบัติบูชาอันนี้เป็นบูชาคุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างประเสริฐที่สุด เราทำสิ่งที่ประเสริฐที่สุด สิ่งในโลกี้เคียงคุณงามความดีที่ว่าเป็นสิ่งที่เหนือที่สุด แล้วเราพยายามเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งนั้น มันต้องเป็คุณงามความดีกับเราดี ถ้ามันเป็นคุณงามความดีกับเรา เราก็มีกำลังใจทำ

เราพยายามขวนขวายทำอยู่อย่างนั้น พยายามภาวนาของเรา พยายามสร้างความเพียรของเรา พยายามสะสมของเราขึ้นมา ใจของเราสะสมขึ้นมา...มันเป็นไปได้ เป็นไปได้ ความทุกข์มันเป็นความทุกข์ ปล่อยมันไป แต่ผลที่มันสงบตัวขึ้นมา มันต้องเป็ผลของเรา ถ้าเรามีกำลังใจขึ้นมา มันต้องผ่านอุปสรรคอันนี้ไปได้โดยแน่นอน

พระจักขุบาลขนาดที่ว่าทุกข์ขนาดไหนก็ยังพยายาม ไม่ยอมแพ้กับความทุกข์ของตัว แม้แต่จะต้องสละดวงตา ยังต้องยอมสละดวงตาเพื่อจะให้มรรค ผล นิพพานเกิดขึ้นมาในหัวใจของพระจักขุบาล ไอ้ของเรามีความเพียรขนาดนั้นใหม่ ไม่ถึงขนาดนั้นเลย ทำความเพียรกันเหาะๆ แหะๆ ทำความเพียรตามประสาที่ว่ากิเลสมันบอกให้ทำไป ถึงเวลาจะทำความเพียรแล้ว เราต้องทำความเพียรก่อน ก่อนนอนต้องนั่งสมาธิก่อน นั่งสมาธิ ๕ นาที นั่นนะ กิเลสมันบอกให้ทำ กิเลสบอกให้ทำเราก็ทำตามกิเลส แล้วกิเลสก็บอกให้เลิก

มันก็เหมือนกับที่เราศึกษาธรรมมาเพื่อจะเป็นธรรม แต่กิเลสมันก็ใช้ธรรมนั้นเป็นเครื่องมือฟันหัวเราโดยที่เราไม่รู้สักตัวเลย ฟันเราโดยที่...เพราะว่ามันทำอย่างนั้นมันทำในอุปาทาน ทำในความเห็นของกิเลสทั้งหมด กิเลสมันควบคุมในการกระทำของเรา เราทำเพียงแต่ว่า ถ้าเราไม่ทำ มันก็ยังไม่ได้ทำ

แต่ถ้าเราทำของเราเอง จะนั่งของเราโดยที่หน้าที่ ก็ชั่วโงม มันเรื่องของเรา เราปฏิบัติของเรา ถ้ามันบอกว่าให้หยุด เราจะนั่งต่อไป ถ้ามันจะให้หยุด มันนั่งต่อไปแล้วดี ใอันนั้นมันเป็นผลของเรา ปัจจัยของเรา เราทำของเราไปก็ได้ แต่ถ้าจะให้หยุด เราไม่หยุด เราไปพยายามฝืนออกไป นั่นนะ มันฝืนกิเลส ฝืนในการประพฤติปฏิบัติ ฝืนทั้งเรา ฝืนทั้งตัวเองด้วย ฝืนให้ความเพียรของเราต่อเนื่องด้วย นั่นนะ ความเพียรเราต่อไป มันก็ไม่เหาะเหาะขึ้นมา สิ่งที่ไม่เหาะเหาะ

“นิพพาน” นิพพานเป็นผลอันอย่างยิ่ง ความสุขอันอย่างยิ่ง ธรรมะนี้เป็นผลอันละเอียดอ่อนที่ควรแก่หัวใจทุกคน แล้วหัวใจที่มันไม่เข้มแข็ง หัวใจที่ไม่จริงจัง มันสมควรกับมรรคผลอย่างนั้นไหม ถ้ามันไม่สมควรกับมรรคผลอย่างนั้น ผลมันจะเกิดกับใจดวงนั้นได้อย่างไร

ถ้าใจดวงนั้นมันจะเป็นผลขึ้นมา มันต้องเข้มแข็ง มันต้องจริงจังขึ้นมา ความจริง สัจธรรม อริยสัจ สัจธรรมความจริงมันเป็นความจริงโดยสุคส่วน แล้วมันควรจะอยู่กับหัวใจดวงไหน มันต้องอยู่กับหัวใจที่เป็นความจริงสุคส่วนเหมือนกันสิ “ธรรมสุคส่วน” กับ “ใจที่สุคส่วน” มันจะอยู่ด้วยกันได้ นี่ความเพียรของเรามันจะเกิด เกิดอย่างนี้ นี่กำลังใจมันเกิดเพราะเราให้กำลังใจเรา ถ้าเราให้กำลังใจเรา เราพยายามยกขึ้นวิปัสสนาไป ซ้ำไป แยกออก แยกออก แยกออก หน้าที่ของเราคือจับแล้ว แล้วพยายามแยกออก ถ้าจับแยกออกไม่ได้ กำลังเราไม่พอ

สิ่งที่กำลังไม่พอ ทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจ...จับสิ่งนี้ได้ มันจะแยกออกไป ชั้นอันอย่างกลางๆ กับหัวใจมันจะอยู่ด้วยกันไม่ได้ ในความอุปาทานในร่างกาย อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นของใจ ไอ้อุปาทานมันยึดอยู่ในร่างกาย หัวใจกับร่างกายยึดไปก็เป็นเรา สิ่งที่เป็นเรา สิ่งที่เป็นมนุษย์บุุคคล เป็นมนุษย์ขึ้นมามันต้องมีสิ่งนี้อยู่ในหัวใจโดยธรรมชาติของมัน

สิ่งที่เป็นธรรมชาติแล้วเราประหารธรรมชาติ เราทำลายให้ธรรมชาติกลับไปตามสภาวะตามความเป็นจริง ธรรมที่อยู่ในหัวใจเรามันเหนือธรรมชาติ รู้สึกสรรพสิ่งที่เป็นธรรมชาติด้วย แล้วปล่อยธรรมชาติไว้ตามความเป็นจริง มันต้องปล่อยโดยธรรมชาติ

รู้ธรรมชาติขึ้นมา พอไปรู้อื่นก็รู้ เรารู้

พอเรารู้มันก็ปล่อยไม่ได้ เพราะมีเราเข้าไปอยู่ร่วมตัวด้วย มรรคไม่สามัคคี

มรรคสามัคคีนี้มรรครวมตัวนี้ไม่มีเรา ไม่มีสิ่งใดๆ เข้าไปเจือปน มันจะบริสุทธิ์ผุดผ่องของมันโดยธรรมชาติของมัน แล้วมันรวมตัว สมุจเฉทปหานออกไป ขาดออกไป ใจเป็นใจ กายเป็นกาย แยกออกจากกันโดยธรรมชาติของมัน แยกออกไป อุปาทาน การยึดมั่นถือมั่นในหัวใจดวงนี้ ขาดออกไป ไม่มีเลย มันเป็นผลงานของใจดวงนั้น นั่นนะ ธรรมสุดส่วนกับใจสุดส่วนจะอยู่ด้วยกัน สิ่งที่อยู่ด้วยกันจะมีความสุข อยู่ด้วยกัน เว็วว่างไปขนาดไหน จะเว็วว่างไปมาก

ถ้าเจโตวิมุตตินี้จะติดอยู่ในสิ่งนี้ ติดอยู่ไปเพราะอะไร เพราะความเห็นของใจมันเว็วว่างออกไป แต่ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ปัญญามันใคร่ครวญอยู่แล้ว ปัญญามันจะตรึกรตรองอยู่แล้ว มันจะเทียบเคียงใจว่ามรรค ๔ ผล ๔ มันต้องหมุนเวียนเข้าไปอีก อันนี้ทำความสงบของใจมันรักษาใจอยู่โดยธรรมชาติของมัน

ถ้าเจโตวิมุตติมันจะรักษาใจ รักษาใจ ใจก็ว่าง ใจก็ว่าง อยู่อย่างนั้น กิเลสมันก็หัวเราะเยาะอยู่ในหัวใจ ต้องการให้เราติดอยู่ในความว่างอย่างนั้น ถ้าติดอยู่ในความว่างอย่างนั้น สิ่งทีลึกลงไปในความว่างนั้นคืออะไร สิ่งที่อยู่ในความว่างนั้นนะมันมีอะไรอยู่ในความว่างนั้น ถ้ามันสิ่งนี้มีความว่างนั้น มันมีความยึดมั่นถือมั่น มันมีกามราคะอยู่ในนั้น สิ่งที่จะมีกามราคะอยู่ในนั้นมันต้องยกทำ ความสงบของใจขึ้นไป แล้วพยายามยกขึ้นวิปัสสนา คือจับต้องสิ่งนั้นได้

ถ้ายกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้าเจอสิ่งใดมันว่าง มันก็ปล่อยวางหมด มันจับต้องสิ่งใดไม่ได้ ถ้าจับต้องสิ่งใดได้ จับกายได้มันก็เป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นอสุภะ-อสุภังมันจะว่างไปไหน มันชุ่มไปด้วยกามราคะ สิ่งที่ชุ่มไปด้วยกามราคะ ใจมันติดสิ่งนี้ คนเรามีความแสวงหากันอยู่ทุกวันนี้ เพราะเหตุไร

ก็เพราะตรงนี้ เพราะตรงที่การสืบทอดอยู่นี้ ระหว่างความสืบทอด ระหว่างหญิงกับชาย มันเป็นเรื่องของโลกเขา เห็นไหม โลกคือหมู่สัตว์ เรื่องของสัตว์ เรื่องของการเกิด เรื่องของการเกิดการตาย เป็นเรื่องของสิ่งที่ว่าผูกพันในหัวใจของทุกๆ ดวงใจ ทุกๆ ดวงใจเกิดแล้วไม่อยากจะตาย แล้วอยากจะมีสมบัติของเราให้มากมายมหาศาล มีชีวิตเป็นสมบัติของเรา เกิดมาในอำนาจของเรา

เกิดมาในอำนาจของเรา มันแสวงหาสิ่งนั้น ทั้งๆ ที่ดวงใจดวงเดียวนี้มันก็ยังเอาตัวแทบไม่รอดอยู่แล้ว มันยังไปคิดผูกพันกับสิ่งใดอีกมหาศาล ความคิดของใจมันเป็นแบบนี้

มันเป็นอยู่ที่ใจ แล้วมันฝังอยู่ที่ใจ ใจของเรานี้แหละ มันเป็นอย่างนั้น แต่เราไม่เห็นมัน เราเห็นแต่ที่เราไม่สามารถเอาตัวรอดได้เราเห็นแต่ว่า “สิ่งนี้มันเป็นความคิดของเรา สิ่งนี้เป็นธรรมชาติ เราก็อยุ่กันไปประสาธรรมชาติ สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่เขายอมรับกัน โลกเขายอมรับกัน ทำไมเราต้องไปฝืนหาทางออกล่ะ”

เวลากิเลสมันหลอก มันหลอกอย่างนี้ เห็นไหม หลอกกว่าให้เรางอมืองอดตีนใจ ให้เรางอมือองเท้าอยู่ แล้วอยู่ในอำนาจของมันตลอดไป อยู่ในอำนาจของมันนะ มันยังเวียนพาเวียนเกิดเวียนตายโดยธรรมชาติของมัน มันยังไม่สามารถสมุจเฉตพหุทานให้กามราคะ กามคุณ กามราคะ กามภพนี้ออกไปจากใจได้ สิ่งที่กามภพออกไปจากใจได้ นั่นนะ มันเป็นเรื่องที่น่าไว้วางใจได้ ไว้วางใจได้ส่วนหนึ่ง แต่มันจะต้องทำให้ถึงที่สุด ถ้าทำให้ถึงที่สุดได้แล้ว นั่นนะ เป็นสิ่งที่ไว้วางใจได้ ใจดวงนี้มีสุขตั้งแต่การประพฤติปฏิบัติถึงจุดส่วนหนึ่ง จะมีความสุขตลอดไป จะไม่มีสิ่งใดเข้าถึงใจดวงนั้นได้ เพราะใจดวงนั้นพ้นจากกิเลส

แต่ใจยังมีกิเลสอยู่เนี่ยมันเผาใจ มันมีความเผาใจ มีความทุกข์อยู่ในใจ ทุกข์อย่างละเอียด มันก็เผาอยู่ในละเอียดในหัวใจนั้น ทุกข์อย่างหยาบ มันก็เผาอย่างหยาบๆ อย่างนั้น ถ้ามีความทุกข์ในใจแล้ว มันจะมีความทุกข์ มันจะมีความเศร้าหมอง มีความคิดในหัวใจ มีความวิตกกังวลไปตลอด

แต่ถ้าใจมันพ้นไปแล้ว มันไม่มีความวิตกกังวล โลกนี้เป็นโลกของเขา เก๋ๆ เจินๆ ใจส่วนใจ เข้าถึงใจไม่ได้ เข้าได้ด้วยขันธ เห็นไหม เวทนาของกายรับผิดชอบได้ ผู้ที่พ้นจากกิเลสไปแล้วก็ต้องมีเวทนาของกาย กายนี้ยังต้องใช้ไปอยู่ ยังมีความรับรู้กันอยู่ สิ่งที่รับรู้นั้นก็ขันธ

สิ่งที่เป็นขันธ ไม่ใช่จิต จิตนี้ไม่พ้นออกไป

จิตนี้พ้นออกไปจากความทุกข์ทั้งหมด พ้นออกไปจากความทุกข์ นั่นนะ ถ้าพ้นได้ด้วยความเพียร เราจะพ้นได้ เราก็ต้องใช้ความเพียร ความเพียรของเราที่ละเอียดอ่อนขึ้นมา ความเพียรอย่างหยาบ เราทำอย่างหยาบๆ

ความเดินจงกรมเหมือนกัน นั่งสมาธิเหมือนกัน ทำไมมีหยาบ-มีละเอียดด้วยหรือ?...มี

มีในวุฒิภาวะของใจ ใจที่มันละเอียดขึ้นมา มันจะละเอียดอ่อนขึ้นมา มันวุฒิภาวะของใจ มันละเอียดอ่อน มันก็หมุนเวียนเข้าไป มันรักษาได้ง่ายขึ้น มันทำอย่างหยาบ มันพยายามขึ้นมา

เริ่มต้นทำความสงบของใจ เราเดินจงกรมไปก่อนเลย แล้วค่อยนั่งสมาธิภาวนาที่หลัง พอ นั่งสมาธิที่หลัง ใจมันสงบตัวลง สงบตัวลง นั่นนะ มันอย่างละเอียดขึ้นมาในหัวใจของเรา เรามัน พัฒนาขึ้นมา มันพัฒนาขึ้นมาแล้ว เราพยายามทำความเพียรของเราขึ้นไปเรื่อยๆ ขึ้นไปเรื่อยๆ ความเพียรไม่ถึงที่สิ้นสุด

สิ้นสุดของความเพียร เห็นใหม่ เวลาบรรคมารวมตัวกัน มันสมุจเฉทปหาน รวมตัวกัน มัน คืบตัวไปหมด อันนั้นสิ้นสุดของความเพียร หน้าที่ของเขาคือเวลาบรรคมารวมตัว หน้าที่ของเรา คือหน้าที่เราสะสมขึ้นไป ทำความสงบของใจ ใจต้องกลับมาทำความสงบของใจแล้วออกค้นคว้า หากายกับจิต จับกายกับจิตได้แล้ว นั่นเป็นวิปัสสนา

ถ้ามันเป็นวิปัสสนาเห็นใหม่ ถ้าเป็นวิปัสสนา เป็นขั้นของปัญญา ขั้นของความสงบของใจ คือการค้นคว้าหาตัวของอวิชา หาตัวของกิเลสให้เจอ ขั้นของปัญญาคือการเจอตัวแล้วเราพยายาม แยกแยะออก พยายามใคร่ครวญ ใคร่ครวญให้เขากลับคืนไปสู่ความเป็นจริงของเขา

สิ่งนี้เป็นความจอมปลอม สิ่งนี้เป็นความโกหกโศโครก สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสสะสม มา เป็นเรื่องของการเกิดและการตายแล้วได้สิ่งสถานะนั้นมา สถานะนี้เป็นสถานะของที่กิเลสมัน ครอบคลุมใจอยู่ ครอบคลุมใจอยู่มันก็ใช้สถานะของมันอย่างนั้น สถานะอย่างนั้นก็เป็นเรื่องของ กิเลส เป็นเรื่องของความไปปดมดเท็จทั้งหมด มันไปปดมดเท็จในหัวใจของเรา แล้วจะให้เราเชื่อ มันนะ เราก็หลงเชื่อมันมา ช่วงตอนก่อนหน้านี้ เราก็หลงเชื่อมันมาตลอด

แต่ในเมื่อปัจจุบันนี้เราจับตัวของมันได้ สิ่งนั้นมันไม่ใช่เรื่องของความเป็นจริง สิ่งนี้เป็น เรื่องของความเป็นอนิจจัง สิ่งนี้เป็นเรื่องของอนัตตา สิ่งนี้เป็นเรื่องของการเกิดดับชั่วคราว สิ่งที่เป็นของชั่วคราวอาศัยกันอยู่ชั่วคราว สิ่งที่เป็นชั่วคราวแล้วเราก็อาศัยสิ่งชั่วคราว แต่มันเกิดไว้มาก ถึงจะเป็นชั่วคราว เกิดดับๆ จนคิดว่ามันเกิดเป็นสิ่งอันเดียวกัน แล้วเราก็ตามมันไปตลอด เรายึด มันถือนั่นไปจนคิดว่า

“เป็นสิ่งที่ เป็นความจริงอยู่กับเรา ถ้าเราอยู่กับสิ่งนี้จะปลอดภัย ถ้าเราทิ้งสิ่งนี้ไป เราจะไปอยู่กับใคร เราทิ้งสิ่งที่ว่าธาตุขันธ์ของเรา แล้วเราจะไปอยู่กับใคร เราจะอยู่กับความว่างที่ไหน มันความว่างมันจะเลี้ยงเราได้หรือ”

นั่นนะ กิเลสมันหลอก หลอกอย่างนั้น เห็นไหม ในวิปัสสนา มันก็หลอกอยู่อย่างนั้น

ทิ้งได้หมด สรรพสิ่งเรื่องนี้มันเป็นเรื่องนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ต้องทำลายมันทั้งหมด ไม่ใช่มันจะทิ้งธรรมคานะ ต้องทำลายมันด้วย ทำลายให้มันออกไปจากใจ ถ้าทำลายให้มันออกไปจากใจได้ขึ้นมา นั่นคือผลงานของการวิปัสสนา ของงานของปัญญา

ปัญญามันจะแยกแยะออกไป แยกแยะว่า “มันเป็นอนิจจังได้อย่างไร มันเป็นสิ่งที่เป็นอนิจจัง เกิดขึ้นมา ตั้งอยู่อย่างไร แล้วอยู่กับเรา สภาวะอยู่กับเราขนาดไหน แล้วมันจะแปรสภาพไปได้ตั้งเมื่อไร” นั่นนะ ลักษณะของเห็นอสุกะใจ

ลักษณะของการเห็นอสุกะ มันเห็นขึ้นมา มันเป็นความสกปรกโสโครก มันเป็นเรื่องความไม่จริงอยู่แล้ว ตั้งขึ้นมา คู่มันขึ้นไป แล้วมันก็จะแปรสภาพให้เราดู ความแปรสภาพให้เราเป็นอสุกะ-อสุกัังเป็นความเปื้อยเนา เป็นความ...นั่นนะ มันเป็นอนัตตาทั้งหมด ถ้าเห็นสภาวะนั้นแล้วใจเห็นสภาวะ มันสลดสังเวชมาก

สิ่งที่สลดสังเวช มันจะปล่อยวาง ปล่อยวางสิ่งที่ว่ามันเป็นของเรา เหมือนกับว่าสิ่งนี้เป็นสมบัติของเรา เป็นสิ่งที่ว่ามีคุณค่ามาก เมื่อก่อนเราเคยหลงเชื่อมันมา แล้วเดี๋ยวนี้มาเห็นตามความเป็นจริง นี่มันจะสลัดออก พอมันสลัดออกแล้วมันจะมีปัญญาเกิดขึ้น มันจะมีความเศร้าใจ เสียใจ โศกเศร้าเสียใจกับสิ่งนั้นว่าทำไมเรามาคลุกเคล้าอยู่กับสิ่งนี้ได้อย่างไร

คลุกเคล้าดี คลุกเคล้า เพราะกิเลสมันไม่รู้ คลุกเคล้าเพราะกิเลสมันผูกมัด มันก็หมุนเวียนไปตามประสาของเขา มันเป็นธรรมชาติของเขาเป็นอย่างนั้น ธรรมชาติของกิเลสก็เป็นธรรมชาติของกิเลส

“ธรรมนี้เหนือธรรมชาติ” ธรรมนี้เหนืออำนาจของกิเลส ให้เห็นสภาวะของกิเลสแล้ว ปล่อยวางกิเลสไว้ตามความเป็นจริง นั่นนะ พอปล่อยวางขึ้นมาทีหนึ่งมันก็มีปัญญาเพิ่ม สะสมปัญญาขึ้น ปัญญามันก็แก่กล้าขึ้นๆ ความแก่กล้าของปัญญา มันก็หมุนเวียนขึ้นไป

สิ่งที่ปัญหาหมุนเวียนขึ้นไป เราก็พยายามสู้ต่อไป เราต้องวิปัสสนา ให้พยายามมูมานะให้มากเข้า ให้มากเข้า สิ่งที่เราพยายามวิปัสสนาให้มากเข้า ปัญญามันก็จะหมุนแรงขึ้นๆ ความที่ปัญหาหมุนแรงขึ้น นั่นนะ กิเลสมันถึงจะเริ่มมีคู่ต่อกร นี่ถ้าคู่ต่อกรในเรื่องของปัญหา เรื่องของปัญหาหมุนแรงขึ้นไป กิเลสมันจะเริ่มสงบตัวลง ใจเริ่มมีความสุขขึ้นมา

แต่เดิมเราร้อนมากนะ พอคิดถึงอสุภะ กามราคะมันจะเกิดในหัวใจ พอวิปัสสนา จะยกขึ้น วิปัสสนาขึ้นไป มันจะเกิดอาการของใจ ใจมันจะไปไปตามเขา มันจะไหวไปตามเขา มันจะมีหัวนไหว มันจะมีความลึกลงสยในหัวใจ มันจะมีทุกอย่างพอกพูนใจ ใจนี้มีความทุกข์ยากในหัวใจโดยธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้นตลอดไปเลย

พอปัญญามันเริ่มก้าวเดินออกไป มันจะหมุนออกไป สิ่งนี้มันจะโดนชำระออกไป ความลึกลงสยหายออกไป ความคิดเพื่อฝันของใจนี้หายออกไป ความคิดต่างๆ ที่มันเคยเกิดดับในหัวใจที่มันหลอกเผาไหม้กินในหัวใจ มันจะหลุดออกไปๆ หลุดออกไปแล้วมันก็เว้งว่าง มันก็ว่างไปตลอด มันก็ว่างตลอด

สิ่งที่เป็นความว่าง ความว่างนี้เกิดขึ้นมาจากอะไร?...เกิดขึ้นมาจากปัญญาในการใคร่ครวญในการฟาดฟันกิเลสนะ ความว่างอันนี้ไม่ใช่เกิดขึ้นมาโดยลอยๆ นะ ความว่างอันนี้เกิดขึ้นมาจากความเข้าใจ ความเห็นจริง ความเห็นจริงตามสภาวะที่กิเลสมันหมุนเวียนออกไป ตามสภาวะความเป็นจริงที่ว่าธรรมชาติของปัญญามันฟาดฟันกับกิเลส

นั่นนะ แก้อึดคนตรี ธรรมได้นั่งมากขึ้นๆ ความสุขเกิดขึ้นนะ ความสุขเกิดขึ้นพร้อมกับความเพียร ความเพียรมีขนาดไหน มันจะสู้ขึ้นมา ความเพียรแต่เดิม เราทำแล้วมีแต่ความท้อถอย มีแต่ความอ่อนเนื้ออ่อนใจ ถ้าความเพียรอย่างนี้เกิดขึ้นมา มันไม่ฟังใคร มันจะความเพียรนะ จะฉันทเข้าอยู่ที่แล้วแต่ จะกินข้าวกินปลาอาหาร มันจะคิดอยู่ตลอดเวลา ความเพียรจะอุ่งกินอยู่กับเรื่องของนามธรรมอยู่กับหัวใจ มันจะพึดกันอยู่ตลอดเวลา มันต่อสู้กัน มันจะฟาดฟันกันตลอด

สิ่งที่ฟาดฟัน นี่คงใหญ่ของกิเลส ดงทึบ ดงหนา ป่าใหญ่ของกิเลส คือกามภพ นี่ฝ่าดงของกิเลส มันต้องทำลายตรงนี้เข้าไป นั่นนะ ปัญญาจะหมุนเวียนเข้าไป มันมีความมูมานะอดสาหะมากขึ้น ความเพียรเรามากขึ้น ความเพียรเรามากขึ้น มากขึ้นไปเรื่อย นั่นนะ ปัญญามันก็คมกล้าไปเรื่อย คมกล้าไปเรื่อย นั่นนะ ชนะไปเรื่อย ชนะไปเรื่อย ชนะไปถึงที่สุด ถึงที่สุดมันจะต้องกรีน!

ออกไปจากหัวใจ กามราคะ ชั้นอันละเอียดในหัวใจ มันต้องสลัดออกไปจากใจ ใจกับชั้นนี้แยกออกจากกัน โดยธรรมชาติของมัน

พอธรรมชาติของมันแล้ว มันต้องหมั่นฝึกหมั่นซ้อมบ่อยครั้งเข้า เพราะอะไร เพราะอนาคามีมีหลายชั้น อนาคามีมีหลายชั้น ต้องซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกว่ามันจะเว้งว่าง มันจะปล่อยวางออกไป ซ้ำเข้าไปอีก ขึ้นไปเพราะอะไร เพราะกิเลสมันขาดไปแล้ว พอกิเลสมันขาดไปแล้ว มันเป็นการฝึกซ้อมเฉยๆ ฝึกซ้อมสิ่งที่ถูกหลาน สิ่งที่เหลือเศษของกิเลสที่มันเสียดแทงอยู่ในหัวใจ นั่นนะ ซ้ำเข้าไปตรงนั้น ซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป ปัญญาหมุนเข้าไป หมุนเข้าไป จนจิตนี้หลุดออกไป จิตนี้ว่างออกไป จิตนี้เว้งว่างออกไป

จิตนี้ไม่ใช่ชั้น ชั้นนี้ไม่ใช่จิต จับต้องกันไม่ได้ เพราะมันฟาดฟันออกไปแล้ว มันก็จะเว้งว่างอย่างนั้น ความเข้าใจมันมีความสุขมหาศาลขนาดนั้น นั่นนะ มันจะต้องไปจมอยู่ที่ตรงนั้น ไปจมอยู่ตรงนั้นเพราะมันจับต้องสิ่งใดไม่ได้ เพราะไม่มีใครสามารถจะผ่านพ้นไปได้โดยที่ด้วยความเข้าใจตั้งแต่ที่แรก มันจะต้องเข้าไปหลง เข้าไปในความผิดพลาดตลอดไป เข้าไปอุ้งกินอยู่กับหัวใจดวงนั้นนะ

ดวงใจดวงนั้นเป็นอวิชชาปจฺจยา สงฺขารา เป็นความว่างโดยธรรมชาติของมัน จับต้องสิ่งใดไม่ได้ อยู่ในหัวใจนั้นนะ มันเป็นตอของจิต แล้วความว่างของใจ ใจก็ว่างอยู่อย่างนั้น จับต้องสิ่งนั้นไม่ได้ จนกว่ามันจะเกิดความเฉา เกิดความเฉา เกิดความฟ่องใส ความเศร้าหมอง มันจะอยู่ตรงนั้น

นี่ถ้ามีความเอะใจขึ้นมา “หรือว่า? หรือว่ามันยังมีสิ่งใดอยู่ในหัวใจของเรา?”

สิ่งที่จะเป็นฝาคงกิเลส เราต้องเอาตัวนี้ไปเป็นตัวฝาคง

ตัวที่เราจะเอาฝาคงกิเลส เราเอาอะไรไปฝาคง? เราทำงาน ถ้าเราเป็นมนุษย์ปุถุชน เราก็มีเรานี้เป็นคนต่อสู้กับสิ่งต่างๆ ต่อสู้กับกิเลส ต่อสู้กับทุกๆ อย่าง แล้วเวลาจะเอาสิ่งที่มันฝาคงกิเลส เอาอะไรไปฝาคง?...ก็ต้องเอาใจดวงนี้มาฝาคง ถ้าจะเอาใจดวงนี้ได้ มันต้องจับต้องใจดวงนี้ได้ ถ้าจับต้องใจดวงนี้ได้วิปัสสนาได้ ถ้าจับต้องดวงใจดวงนี้ไม่ได้ วิปัสสนาไม่ได้

แต่จะจับต้อง มันจะแค่คิดออกมาจับต้องมันยังไม่คิดออกมาจับต้องเลย มันคิดว่าเราเป็นผลงานของเรา เราคิดว่าเราสิ้นสุดกระบวนการในการประพฤติปฏิบัติแล้ว เห็นไหม ใจมันจะเว้ง

ว่าง เวียงว่าง นี่มันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ในความประพฤติปฏิบัติ มันมหัศจรรย์ที่ว่ามันมีความสุข เวลาทุกข์มันก็ทุกข์แสนทุกข์แสนยาก เวลาทุกข์ยาก เราพยายามฝืนทนขึ้นไป

แต่เวลาปฏิบัติขึ้นไป มีความสุขกันนี่มันดีมีความสุข มีความสุขจนมันดีมีความสุข มันดีอยู่ในสิ่งนั้น ดีอยู่ตรงนี้อยู่นาน จนกว่ามันจะว่าความสุขอันนี้ก็ต้องทิ้ง ความสุขอันนี้ใครรักษาไว้ ความสุข เห็นไหม ความว่างนี่เราต้องรักษา ถ้าไม่รักษาไว้ กลัวมันจะไม่ว่าง ต้องรักษา ตั้งสติสัมปชัญญะไว้ นั่นนะ สติสัมปชัญญะนี้เป็นอรรถตมรรค ย้อนกลับจากอรรถตมรรค ย้อนกลับเข้าไปจับต้องเรื่องต่อของจิต ถ้ามันจับต่อของจิตได้ สิ่งที่จับต่อของจิตได้มันเป็นความเวียงว่าง ขนาดไหน พลิกทีเดียวจบสิ้นกระบวนการ นั่นนะ ใจดวงนี้ฝ่ากิเลส ฝ่าดงกิเลสไปตลอด

“ฝ่าดงกิเลส” คือฝ่าดงของใจของตัวเอง เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ เห็นไหม เอาตัวใจ ตัวเรา ฝ่าตัวมันเอง ถึงจะฝ่าตัวมันเอง พยายามฝ่าฝืน ฝ่าฝืนทนขึ้นไป จนกว่ามันจะพ้นออกไปจากกิเลสได้ ถ้าพ้นออกไปจากกิเลสได้ นั่นนะ เป็นผลงานของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นฝึกฝนไปตั้งแต่เริ่มต้น ตั้งแต่เตาะแตะ ตั้งแต่เริ่มออกก้าวเดิน ก้าวเดินตั้งแต่เริ่มอ่อนแอ

ความอ่อนแอของใจ ใจอ่อนแอขนาดไหนมันก็เป็นใจของปุถุชน ใจของปุถุชน ใจของสัตว์โลก มีอ่อนแอ-มีเข้มแข็งต่างกัน ความเข้มแข็ง-ความอ่อนแอของใจต่างกัน อันนี้มันเกิดขึ้นมาจากอำนาจวาสนาของใจ อำนาจวาสนาของใจนี่คือบารมีธรรมที่สะสมมา

สิ่งที่สะสมมา ฉะนั้น มันจะเกิดสิ่งใดกับเราขึ้นมา เราอย่าเพิ่งน้อยเนื้อต่ำใจ น้อยเนื้อต่ำใจ เพราะว่าสิ่งที่เราเกิดขึ้นมา มันเป็นการกระทำของเราทั้งนั้น เราสะสมสิ่งนี้ขึ้นมา เราสร้างสมใจของเราขึ้นมา มันถึงจะเป็นปัญญาของเราขึ้นมา สิ่งที่เราสะสมมามันเป็นจรตินิสัยขึ้นมาแล้ว มันเป็นเรา “เป็นเรา” เราต้องใช้สิ่งนี้เป็นพื้นฐาน เราต้องใช้สิ่งนี้เป็นพื้นฐานเพื่อจะแสวงหาสิ่งที่มีคุณค่าเหนือกว่า ถ้าสิ่งนี้เราน้อยเนื้อต่ำใจกับสมบัติของเรา แล้วเราจะก้าวเดินไปไม่ได้เลย เราจะเอาเริ่มตรงไหนเป็นจุดที่ก้าวเดินของเราขึ้นไป

ในการประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นการประพฤติปฏิบัติให้มันถูกต้อง ให้มันถูกต้องมันก็ต้องทำให้มันถูกต้องก่อน ถูกต้องจากความเห็นของเรา ถูกต้องจากกิเลสนี้แหละ ถูกต้องจากความเห็นที่ในเรื่องของกิเลส นับ ๑ ออกไปจากกิเลสของเราแน่แหละ

ถ้าเราจะบอกว่า “ให้กิเลสมันสงบตัวลงก่อน ทำด้วยการไม่มีค้นหาความทะยานอยาก”

พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนพระอรหันต์ สิ่งที่มีที่สิ้นกิเลสแล้ว เป็นพระอรหันต์แล้ว พระพุทธเจ้าบอกไม่ต้องสอน เพราะเขาเอาตัวรอดเขาได้หมดแล้ว พระพุทธเจ้าสอนแต่ผู้ที่มีกิเลสทั้งนั้น

คนที่มีกิเลสอยู่ อุปาทานในหัวใจมันจะไม่มี เป็นไปได้อย่างไร อุปาทานความเห็นในใจ ความคิด ความนึกในใจ ความคาดหมายของใจ มันมีโดยธรรมชาติของมัน ถ้ามีโดยธรรมชาติของมัน ก็ต้องเริ่มต้นจากตรงนี้ใจ เริ่มต้นจากเรามีความผิดพลาด เริ่มต้นจากเรามีกิเลสค้นหาความทะยานอยากนี้แหละ

แล้วนับ ๑ ออกไป พยายามต่อสู้กับมัน ให้มันสงบตัวลง ให้มันยอมตัวลง ให้มันยอมตัวลง ให้จิตนี้เป็นตั้งมั่น จิตนี้เป็นอิสระขึ้นมา ถ้าจิตนี้เป็นอิสระขึ้นมา เราจะเริ่มพาจิตนี้ พาดวงใจนี้ ฝ่าดงของกิเลส ถ้าเราพาใจเราฝ่าดงของกิเลส เราจะได้วิปัสสนา ถ้าเราไม่ทำ ไม่ยกใจของเราขึ้นฝ่าดงของกิเลส เราจะได้วิปัสสนา เราจะทำความสงบของใจ เราจะทำสมถกรรมฐานตลอดไป แล้วเราเข้าใจว่าเราเป็นวิปัสสนา

นั่นนะ ถ้ามันผิด มันผิด ๒ ชั้นตรงนั้น

ถ้ามันไม่ผิด มันไม่ผิด มันก็ต้องถูก

ถ้ามันถูก ถูกในหลักแห่งของธรรม ถูกในแง่ของการประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่ถูกในแง่ของความเห็นของกิเลส ถ้าความเห็นของกิเลส มันจะบอกเลยว่า “เรายังมีกิเลสอยู่ เรามีความค้นหาความทะยานอยากอยู่ ต้องให้เราปล่อยวางก่อน ต้องให้ความค้นหาความทะยานอยากเราน้อยไป ต้องทำตามด้วยความไม่อยาก”

“ด้วยความไม่อยาก ด้วยความไม่มีเป้าหมาย”...สิ่งที่ไม่มีความหมาย แล้วใจมันจะเดินไปไหน ใจเราต้องมีเป้าหมาย เราทำเป้าหมาย บารมี ๑๐ ทศ อธิษฐานบารมี บารมีของเรา เราทำบุญกุศลกัน เวลาเราทำบุญกุศล เราตั้งเป้าหมายไว้อยากให้ได้มรรค ผล นิพพาน นั่นนะ เรายังตั้งเป้าหมายได้ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติ ทำไมเราจะตั้งเป้าหมายของเราไม่ได้ เราต้องตั้งเป้าหมายของเราว่าเราจะต้องได้มรรค ผล นิพพาน เราจะต้องได้อริยผลของเรา เราต้องทำของเราขึ้นไป

ถ้าเราตั้งเป้าหมายของเราแล้ว เราพยายามเดินของเราขึ้นไป เดินขึ้นไป เวลาขณะเดินขึ้นไป นี่มันจะผิด-จะถูก อันนี้อีกส่วนหนึ่ง ถ้ามันจะผิด-มันจะถูก เราก็ต้องพยายามแก้ไขของเราไป ถ้ามันถูก เราพยายามเร่ง เหยียบคันเร่งขึ้นไป ถ้ามันผิด มันผิดขึ้นมา เราก็เหยียบเบรกไว้

ธรรมะเป็นเบรก เป็นคันเร่งสำหรับหัวใจดวงนั้น ถ้าหัวใจดวงนั้นมีหลักมีเกณฑ์ มันจะมีเบรก-มีคันเร่ง ถ้าหัวใจไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ เวลาพลาดก็พลาดไปเลยนะ เวลาพลาดนี้ตกทะเลไปเลย เพราะเราไม่มีเบรกห้ามล้อไว้ ถ้าสิ่งนั้นเป็นความผิด

เพราะเราเจอ เวลาเราทำความสงบของใจเข้าไป มันจะไปเจอสิ่งใดสิ่งต่างๆ ในหัวใจ นั่นนะ เราเหยียบคันเร่งแล้ว เราเชื่อสิ่งนั้นแล้ว เราไม่ได้ตรวจสอบสิ่งนี้ก่อน สิ่งนี้มันเป็นนิमित สิ่งนี้มันเป็นความเห็นของเรา ความเห็นของเรานี้เรายังมีกิเลสอยู่ ความเห็นของเรามันต้องไม่จริง

แต่ถ้าเราพยายามฝ่าดงของกิเลส จนกว่ากิเลสมันจะหมดออกไป ถ้าจิตของเรามันบริสุทธิ์ขึ้นมา จิตของเรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา ความเห็นนั้นมันถึงจะเป็นประโยชน์ของเรา ถ้าความเห็นนั้นเป็นประโยชน์ของเรา นั่นนะ มันมีคันเร่ง เป็นคันเร่ง ถึงเวลาเร่ง ควรเร่ง ถึงเวลาเบรก ต้องเบรก ถ้าเบรกขึ้นมา เบรกเพื่อจะให้เราไม่ต้องเสียเวลานาน

อย่างน้อยต้องเสียเวลา อย่างมากเสียการประพฤติปฏิบัติไปเลย เสียเรื่องการประพฤติปฏิบัติ หลุดออกไปนอกรทาง ถ้าหลุดออกไปนอกรทาง นอกรทางของธรรมนะ แต่เราก็ปฏิบัติอยู่ แต่ปฏิบัติโดยเอากิเลสประพฤติปฏิบัติ กิเลสพาเอาธรรมไป เราก็เชื่อกิเลสของเรา เราพยายามทำของเรา ทำตามประสากิเลสของเราไป มันจะไปถึงไหน มันก็ต้องวนอยู่ในเรื่องของความจอมปลอม เพราะเรื่องของกิเลส

คำว่า “กิเลส” เป็นสิ่งที่ว่าปลิ้นปล้อนหลอกลวงเรา หลอกลวงเรานะ ถ้ากิเลสของคนอื่น เขาก็หลอกลวงคนอื่น มันต้องหลอกลวงเรา หลอกลวงให้เป็นความนึก ความคิด หลอกลวงให้เป็นสมมุติฐานของเรา ฟังในหัวใจของเรา คือกิเลสมันหลอกลวงเรา แล้วเราประพฤติปฏิบัติให้กิเลสเป็นใหญ่ มันก็จะหลอกลวงเรา

ถ้าเราไม่ให้อกิเลสมันเป็นใหญ่ มันถึงต้องทำความถูกต้อง ถ้าถูกต้อง มันต้องทำความสงบของใจ ถ้าความสงบของใจ ใจสงบแล้วตัดหาความทะยานอยากนั้นมันมีโดยธรรมชาติของมัน เรา

ไม่ได้ไปต้องการสิ่งนั้น แต่เราต้องการความสงบของใจเพื่อให้ใจเป็นอิสระ เพื่อให้ใจมันยกขึ้น วิปัสสนาได้ ให้พาใจฝาดงของกิเลสได้ สิ่งนี้เป็นถูกต้อง

สิ่งที่ทำเอาใจฝาดงของกิเลสได้ นี่ฝาดฝืนกับกิเลสขึ้นไป ถึงที่สุดแล้ว มันจะชำระสมุจเฉท ปหาน ขาดเป็นชั้นเป็นตอน เป็นชั้นเป็นตอน นี้ถูกต้องจาก ๑ ๒ ก็ถูก ๓ ก็ถูก ๔ ก็ถูก ถูกไปเรื่อยๆ จนถึงที่สุด จนใจดวงนี้หลุดพ้นออกไปจากกิเลส จนใจดวงนี้พ้นออกไปจากกิเลส มีความสุขในใจ ดวงนั้น ใจดวงนั้นเป็นสมควรแก่ผู้ที่ปฏิบัติ ปฏิบัติรักษาใจของตัว ใจจะพ้นออกไปด้วยความ สมบูรณ์ สมบูรณ์พูนผลนะ สมบูรณ์โดยความเห็นของใจ สมบูรณ์โดยปัจจัยจัดตั้ง

ไม่ได้สมบูรณ์โดยการคาดการณ์ ไม่ต้องถามใคร ถ้าเราประพฤติปฏิบัติแล้วยังต้องถามว่าเราเป็นอย่างนี้เราควรอยู่ตรงไหน เราอยู่ชั้นไหนของธรรม นั่นนะ ความลังเลสงสัย มันไม่ปัจจัยจัดตั้ง

แต่ถ้ามันเป็นปัจจัยจัดตั้ง มันจะขาดออก ขาดออกไปจากใจ แล้วรู้ตามความเป็นจริง เป็นชั้น เป็นตอน จะรู้ตลอด รู้เลยนะ เพราะเหมือนกับเรากินข้าว เวลาเรากินข้าวขึ้นมาอึดท้องเมื่อไรเรา ต้องรู้เมื่อนั้น นี่เหมือนกัน ขณะจิตที่มันเปลี่ยนไป มันสมุจเฉทปหาน ประหารกิเลสออกไปเป็น ชั้นเป็นตอน มันสมุจเฉทปหานเป็นชั้นเป็นตอน ขาดออกไป แล้วทำไมจะรู้ไม่ได้

มันรู้ได้ รู้ได้โดยที่ที่เราทำโดยสมบูรณ์ของเรา แต่มันจะไม่รู้สิ่งที่เหนือกว่าขึ้นไปไง แล้ว ถ้ามันรู้ได้ ทำไมผู้ปฏิบัติหลงละ?...หลงสิ หลงในกิเลสที่มันละเอียดอ่อนเหนือกว่า ส่วนที่สูงกว่า ส่วนที่สูงกว่ามันก็ต้องหลอกสิ่งคนที่อยู่ที่ต่ำกว่า

นี่เหมือนกัน เราเข้าใจว่ามันคาด มันหมาย มันคาด มันหมาย มันอยากจะได้มาก ได้ผลมาก จะได้ผลมาก เวลาจิตมันพิจารณาไป มันปล่อยวางชั้นหนึ่ง เราจะเข้าใจว่าสิ่งนั้นเหมือนกับมันขาด มันสร้างสถานการณ์ขึ้นมาให้เห็นว่าขาด แต่มันไม่ใช่ เพราะมันขาด มันมีละเอียด ความละเอียดอ่อนต่างกัน ขาดของชั้นหยาบๆ มันจะเป็นอย่างหยาบๆ แต่ขาดของชั้นละเอียด มันจะมีสิ่ง ที่ว่า มรรคผลมันจะให้ผลประโยชน์มากกว่านั้น มันจะมีความเว้งว่างมากกว่านั้น

มันคิดว่าขาดด้วยความเห็น เอาความเห็นที่เราเคยขาดเข้าไปเทียบเคียง นั่นนะ มันหลง
หลงตรงนี้ไง หลงตรงที่เราคาด เราหมาย เราคาด เราหมายด้วยสมบัติเดิมของเรา แล้วเราคาดหมาย
เป็นสมบัติที่สูงขึ้นไป

แต่ความจริงมันไม่ใช่ ความจริงสมบัติส่วนหยาบ มันก็เป็นส่วนหยาบ ส่วนกลางมันก็เป็น
ส่วนกลาง ส่วนละเอียดก็เป็นส่วนละเอียด ส่วนละเอียดสุดนี้เว้งว่างไปหมด หลุดออกไป ไม่มีสิ่ง
ใดๆ คงที่ในหัวใจนั้นเลย ใจดวงนั้นพ้นออกไปจากกิเลสโดยสมบูรณ์แบบ เอวัง